МЕЃУНАРОДЕН СЛАВЈАНСКИ УНИВЕРЗИТЕТ
„ГАВРИЛО РОМАНОВИЧ ДЕРЖАВИН“
СВЕТИ НИКОЛЕ – БИТОЛА
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

ФАКУЛТЕТ ЗА ПРАВНИ НАУКИ
СТУДИСКА ПРОГРАМА: ФИНАНСИИ И ДЕЛОВНО ПРАВО

МАГИСТЕРСКИ ТРУД

СПЕЦИФИЧНИТЕ ФИНАНСИСКИ ИЗВЕШТАИ И НИВНОТО ВЛИЈАНИЕ ВРЗ СТАТУСНИТЕ ПРОМЕНИ И ПРОМЕНИТЕ ВО ПРАВНИТЕ ФОРМИ НА СТОПАНСКИТЕ СУБЈЕКТИ

СТУДЕНТ: **АЛЕКСАНДАР КОСТАДИНОСКИ**
БРОЈ НА ИНДЕКС: **М227008**
МЕНТОР: **ВОН. ПРОФ. Д-Р ЈУЛИЈАНА СИЛЈАНОСКА**

СОДРЖИНА

Апстракт

Финансиските извештаи се збир на податоци за успешноста, финансиската состојба, паричните текови, како и за промената на капиталот на стопанските- деловните субјекти и претставуваат целина на деловни активности кои се случуваат во одреден временски период.

Но, со случување на одредени вонредни околноости доаѓа до потреба од консолидирање или одделување на стопанските субјекти за што се изработувата специјални финансиски извештаи кои даваат појасна слика и целосни информации на корисниците на тие извештаи. Врз основа на нив стопанските субјекти и ги темелат своите долуки за низа активности во текот на своето работење, но и носат одлуки кои се клучни за работењето и управувањето. Врз основа на тие специфични извештаи се случуваат и статусни промени кои пак иницираат и промена на правната форм ана стопанските субјекти.

Клучни зборови: финансиски извештаи, специфични финансиски извештаи, статусни промени, правна форма.

Abstract

Financial reports are a set of data on the performance, financial situation, cash flows, as well as on the change in the capital of economic-business entities and represent a set of business activities that occur in a certain period of time.

However, with the occurrence of certain extraordinary circumstances, there is a need to consolidate or separate economic entities, for which special financial reports are prepared that provide a clearer picture and complete information to the users of those reports. Based on them, business entities base their decisions on a series of activities during their operations, but also make decisions that are key to operations and management. Based on those specific reports, status changes occur, which in turn initiate a change in the legal form of the economic entities.

Keywords: financial statements, specific financial statements, status changes, legal form.

Абстрактный

Финансовые отчеты представляют собой совокупность данных о результатах деятельности, финансовом положении, движении денежных средств, а также об изменении капитала хозяйствующих субъектов и представляют собой совокупность хозяйственных операций, происходящих в определенный период времени.

Однако при наступлении определенных чрезвычайных обстоятельств возникает необходимость объединения или выделения хозяйствующих субъектов, для чего составляются специальные финансовые отчеты, дающие пользователям этих отчетов более четкое представление и полную информацию. На их основе хозяйствующие субъекты основывают свои решения на ряде действий во время своей деятельности, но также принимают решения, имеющие ключевое значение для операций и управления. На основании этих конкретных отчетов происходят изменения статуса, которые, в свою очередь, инициируют изменение организационно-правовой формы хозяйствующих субъектов.

Ключевые слова: финансовая отчетность, конкретная финансовая отчетность, изменение статуса, организационно-правовая форма.

ВОВЕД

Финансиските извештаи ги сочинуваат Билансите на состојба кои служат за проценка на финансиската состојба на стопанските- правните субјекти во опрделен ден, како и Билансот на успехот кој се користи за утврдување на тоа дали стопанските субјекти работат со добивка или загуба за определен временски период, најчесто до 31.12., како и останатите извешатите за паричните текови и другите статистички извештаи се документи кои се неопходни за согледување на оменталната позиција на стопанскиоте субјекти. За да може едно претпријатие- стопански субјект да опстане на пазарот, неопходно е добро управување со работењето и равојот, врз основа на што може да се направи најбитната анализа на работењето врз основа на која се добиваат податоците кои се неопходни за управувањето.

За да може финансиските извешати да се точни, потребно е истите да се усогласат со меѓународните стандарди за ревизија и меѓународните сметководствени стандарди. Со цел да се утврди дали финансиските извештаи се во склад со овие меѓународни стандарди потребно е да се направи ревизија и врз основа на неа да се донесат мислења кои може да се позитивни или негативни, но и да се донесат здружени мислења.

Овој магистерски труд посебен акцент става на нешто што е ново, специфично и посебно битно во денешните современи услови на стопанисување на стаопанските- правните- деловните субјекти, а тоа се *специфичните финансиски извештаи*. Сè почестите економски и финансиски кризи укажувата на потребата и важноста на квалитетните финансиски извешати во работењето на правните лица. Редовните финансиски извештаи во значајна мера се регулирани со законската и професионалната регулатива, и нивото на нивниот квалитет пред сè зависи од контролата и долседната примена на прописите. Од друга страна, на составувањето на специфичните финансиските извештаи од страна на група на правни- стопански субјекти, кои извештаи известуваат за вонредни ситуации, посветено е мало внимание како во професионалната регулатива, така и во стручната литература. Овие сознанија укажуваат дека претходното претставува отежнувачка околност при изучувањето на оваа област и постигнувањето на адекватно ниво на квалитет на извештаите, но истовремено е и можност да се развие критичкиот и истражувачкиот дух кај оние кои се занимаваат со оваа проблематика.

а) Актуелност на проблематиката

Со оглед на тоа дека од време на време се случуваат ситуации кои потсетуваат на фактот дека квалитетните финансиски извештаи не се адекватни на фактичката состојба. Иако, финансискиот пазар во РСМ е релативно неразвиен, негативното влијание на последните економски кризи оставија траг и кај нас. Истоа така, и појавата на КОВИД- 19 кризата на меѓународно ниво имаше силно влијание врз работењето на стопанските субјекти, па така во 2020година кога сите држави во светот се најдоа во здравствена криза, на некој начин беше и почетокот на новата финансиска криза во светот. Сите овие случувања предизвикаа потреба од квалитетни финансиски извештаи при што меѓуннародните регулаторни тела и законодавците на макро ниво, но и раководствата на стопанските- деловните субјекти на микро ниво, мораа брзо да реагираат и да ја прилагодат законската регулатива и истата да се спроведе во вонредни околности. Нивото од ризик на погрешни извештаи во тие ситуации беше многу високо, без оглед на тоа дали станува збор за случајни или намерни грешки.

Секако дека финансиските извештаи претставуваат многу важен дел во работењето на стопанските субјекти, затоа што истите им овозможуваат формирање на квалитетен систем на комуникации со нивото окружување, специфичните финансиски извештаи пак имаат една адруга димензија, тие се извештаи за посебно услови кога субјектите се здружуваат, одвојуваат, делат или пак нивното работење згаснува поради определени причини.

б) Елаборација на тезите

Деловните случувања кои се поврзани со развојот на стопанските субјекти се многу важни и неопходно е да се посвети посебно внимание од аспект на финансиските извештаи. Значи, покрај редовните, деловните субјекти може да имаат и определени настани кои не се третираат како редовни, кои се случуваат ретко (еднаш или неколку пати во текот на нивниот животен циклус). На пример, тоа може да е прстанок со работа или спојување на стопански субјект со друг стопански субјект.

Научната цел на овој труд е практична, научна и теоретска дескрипција. Исто така, ќе се прикажа и спецификата на одредени извештаи кои се битно во одредени

специфични околности кои работењето им ги наметнува на стопанските субјекти-претпријатијата и нивното влијание врз статусните промени и промените во правните форми.

Општествената цел на овој труд е тоа што тој може да биде од корист при одредени практични промени, односно овој труд може да даде одредени и неопходни информации, но и некои нови сознанија за оние кои имаат посебен интерес за оваа област, или оние кои имаат желба да бидат во тек со понови засновани факти на оваа тема.

Главната цел на магистерскиот труд е првенствено да се разберат што се тоа специфични финансиски извештаи, какво е нивното влијание врз работењето на стопанските субјекти и статсусните промени и правните форми кои произлегуваат од нив со што ќе се добие јасна слика за сите останати поврзани активности. На овој начин ќе се даде одговор на многу прашање кои за жал, покрај другите причини и поради КОВИД 19 кризата, голем дел од стопанските субјекти мораа да најдат начин да опстанат и да изработат спечифични финансиски извештаи без оглед на тоа која е причината за нивното изработување.

Предметот на истражување на овој магистерски труд се однесува првенствено се специфичните финансиски извештаи и и нивното влијание врз статусните промени и промените во правните форми кои поради настанатите вонредни услови за работа им се наметнуваат како потреба на деловните субјекти- претпријатијата. Ако се земи предвид и тоа дека низ нивниот животен цикус се случуваат низа турбулентни промени кои повеќе или помалку предизвикуваат определени специјални настани како што се: оснивање на нов деловен субјект, промена на правната форма, приспојување и спојување со други стопански субјекти, разделување на стопанскиот субјект на нови помали единици или субјекти, реструктуирање или санација на работењето, престанок со работа во вид на ликвидација или стечај и низа други. Сите овие проемни мора да бидат проследени со финансиски извештаи како што се специфичните финансиски извештаи. Информациите кои тие извештаи ги даваат се многу важни за корисниците на тие финансиски извешати од аспект ан носењето на одлуки повзрани со работењето, статусните прокеми и правните форми кои треба да се преземат.

Основната хипотеза на овој труд е да се увиди кое е и какво е значењето и влијанието на специфичните финансиски извештаи за работењето на стопанските субјекти, како и нивното влијание врз статусните промени и правните форми кои поради одредени вонредни околности, мора да се применат од страна на овие субјекти.

Но, покрај основната хипотеза, овој труд има и неколку посебни хипотези, и тоа:

- ***Хипотеза 1:*** да се разберат фазите на животниот циклус на стопанските субјекти и настаните кои може да се појават и да предизвикаат вонредни околности за што треба да се изработат специјални финансиски извештаи,
- ***Хипотеза 2:*** како специјалните финансиски извештаи им користат на стопанските субјекти при утврдување на финансиската состојба настаната од вонредни околности,
- ***Хипотеза 3:*** како податоците од специјалните финансиски извештаи даваат доволно информации за понатамошна статусна промена на стопанските субјекти,
- ***Хипотеза 4:*** како со информациите од специјалните финансиски извештаи покрај статусните промени може да се направи и промена на правната форма на стопанските субјекти.

Научното објаснување претставува еден сложен процес, кој сам по себе содржи логички и мисловни дејства со кои се дефинираат појавите и врските коишто се предмет на истражување.

Во методологијата на истражувањето, при докажување на хипотезите во овој магистерски труд, ќе бидат користени различни методи кои ќе помогнат при задоволувањето на најважните методолошки барања, а тоа се: доверба, систематичност, објективност и општост.

Во овој труд преовладува *статистичкиот и хипотетичко-дедуктивниот метод*. При прибирањето на потребните податоци и информации, се користени соодветни техники и методи, како: *анализа на содржината на документите на веќе спроведените истражувања, компаративната анализа и кабинетското истражување*, при што се овозможи валидно остварување на поставените хипотези. Овој магистерски труд е систематизиран во еден дел, во осум тези, и неколку поттези, вовед и заклучок.

Првата теза Финансиски извештаи за потребите на изготвување на специфичните финансиски извештаи дава објаснување на потребите од изготвување на ваквите извештаи при што е објаснет и животниот цилкус на стопанските субјекти, како и поимот и видовите на специфичните финансиски извештаи, но и разликите помеѓу консолидираните и специфичните финансиски извештаи сè со цел да се укаже на спецификата и важноста на овој вид на извештаи за стопанските субјекти-претпријатијата.

Втората теза е со наслов ***Почнување со работа на правните лица и биланс за основање на правно лице*** каде што се дава детално објансување на постапката за основање на на еден стопански субјект но и негоите цели за работа пти што ќе се потенцира оправданоста за неговото основање. Исто така, ќе се објаснат и термините имот на стопанските субјекти, деловните книги за финансиските извештаи со што ќе се согледа улогата на финансиските извештаи уште при сонивањето на стопанскиот субјект.

Во ***третата теза,*** со наслов ***Статусни промени и промени на правната форма на стопанските субјекти*** се потенцираат целите на промената на правната форма, основните карактеристики на постапката на промена на правната форма на стопанските субјекти, како и видовите на промена на правната форма и детално е обајснета самата постапка на таа правна промена. Но, во оваа теза во вид на подтези објаснување има и за Билансот на промена на правната форма, при што посебен осврт има на начинот на неговото составување, а опфатени се и примери од практиката за тоа како се составува тој Биланс. И, во последната подтеза опфатени се статусните промени- терминологијата, видовите на стаусни промени, даден е осврт и на пазарната конкуренција и како та авлијае врз статусните промени, но и на документацијата и начинот на кој се објавуваат информаците кои се повзрани со тие статусни промени.

Во ***четвртата теза***, која е со наслов ***Биланс за приспојување на стопански субјекти*** објаснати се основните карактеристики на овој биланс за приспојувањето на стопанските субјекти, начинот на проценка на вредноста на нивниот имот, сметководственият третман на статусните промени кои настануваат со приспојувањето и секако примери од практиката за начинот на кој се изготвува овој биланс.

Петтата теза, Биланс на спојување на стопанските субјекти ги објаснува основните карактеристики на овој вид на биланс и опфатени се примери од практиката. Во ***шестата теза, Биланс на поделба*** дадено е објансување за значењето и начинот на изготвување на овој биланс, и опфатени се примери од практиката. Во ***седмата теза, Биланс за издвојување*** даден е осврт на неговото значење, неговите карактеристики и специфики и во последната, ***осмата теза*** објаснети се ***Даночни аспекти на статусните промени*** кои настануваат како поседица од сите претходни дејствија кои се проследени со специфичните финансиски извештаи.

Во заклучокот на овој труд, се изнесени согледувања и заклучоците кои се добиени во процесот на изработка на оваа магистерска работа, кои ќе имаат свое значење и придонес во понатамошните истражувања во истата област или ќе бидат корисни за оние коишто будат интерес за оваа тема. При изработката на трудот, беше користена и консултирана различна научна, стручна и интернет-литература.

1. Финансиски извештаи за потребите на изготвување на специфичните финансиски извештаи

Покрај редовните финансиски извештаи кои стопанските субјекти се должни да ги изготвуваат во теот на нивното работење се јавуваат нзиа ситуации кои имплицирата изработка на специфични финансиски извештаи. Но, за да се разбере потребата и начинот на кој овои извештаи се изработуваат потребно е пред сè добро да се знае животниот циклус на стопанскиот сујбејт и сите активности и збиднување кои може да се случат во текот на деловното работење, да се знае за која цел се изработуваат тие, нивните карактеристики и секако добро да се направи разлика помеѓу специјалните и консолидираните финансиски извештаи. За сите овие наводи во продолжение на оваа теза дадено е подетално објансување.

1.1.Животен циклус на стопанските субјекти- претпријатијата

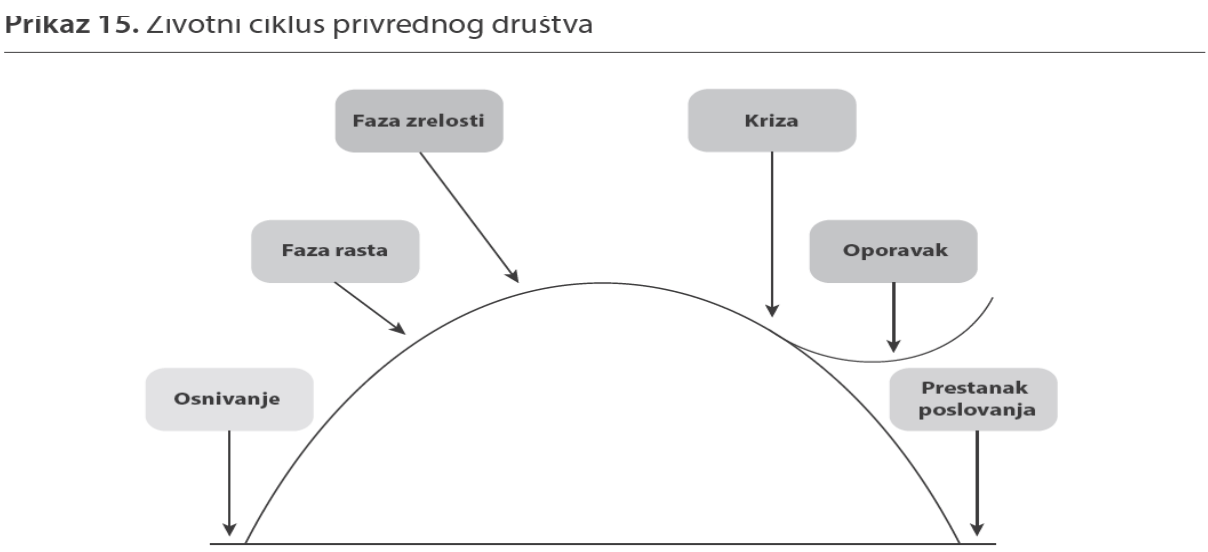
Ако с енабљудува развојот на еден стопански субјект- претпријатие, може да се забележи дека неговиот раст може да се следи и да се прикаже со помош на редовните финансиски извештаи. Стопанскиот субјект кој е штотуку осниван може да се поистовети со човекот на рана возраст (аналогијата може да се направи со кој било жив организам). За да човекот на рана возраст се развива на соодветен начин, потребен е негов раст. Тој раст може квантитативно да се изрази, преку проемната на тежината или висината, но развојот на човекот во таа воизараст е условен и од други фактори, како што се социлајните фактори и окружувањето (семејството, комуникацијата со другите на таа возраст...). Сè ова се однесува и на растот на еден стопански субјект, поточно, растот на едно претпријатие е предуслов за него развој и истиот може да се прикаже квантитативно, на пример преку обемот на производство, потоа преку зголемувањето на вредноста на вкупниот имот или преку порастот на бројот на вработени во него[1]. Секако, тука е и приходот кој правното лице го оставрува во текот на една година. Растот на претпријатијата мора да се документира во редоbните финатсиски извештаи од каде што се црпат информации кои се важни за корисниците на тие извештаи. Растот на стоанските

[1] Прилагодено според Drucker, P.(2004): The practice od Management, Horvard aand Brothers, New York, p.45,

субјекти, ито така, е условен и од низа други фактори, како што се[2]: *политичките, економските, технолошките, пазарните (конкуренцијата) и уште низа други фактори.* Поради ова, развојот ан претпријатгието не можеме да го определиме директно квантитативно, туку тоа е еден вид н апроценка која сеправи врз основа на финантсиските извезштаи и останатите информации. Развојот на новите производи или техологии може да служат како пример за развојни активности на компаниите. Исто и како арзвојна активност може да се третира и приспојувањето со други правтни лица-субјекти или спојубвањето. Деловните настани кои се поврзани за развојот на стопванскиот сувјект, очигледно е дека се многу важни и неопходно е да им се посвети посебно внимание од аспект ан финансиското известување.

Значи, покрај редовните, стропанските сутбјекти може да имаат и други наствани или активности кои не спаѓаат во редовнми, кои се случуваат поретко (еднаш или неколку пати во одреден временски период од неговиот животен циклус). На пример, тоа може да биде претсанок со работа или спојување со некое друго претпријатие. Ова значи дека овие настани во суштина го следат развојот на стопанскиотт субјектт.

Слика 1. Животен циклус на стопански субјект

Извор: Alexander, D.& Nones, C.(2017): Financial Accounting, third edition, Essex: Persona Education Limited, p.131,

[2] **Прилагодено според: Krajevic, F.(2016): Analiza poslovanja preduzeca, Zagreb, str.350-356,**

Работењето на еден стопаснки суубјект започнува со неговото оснивуање, што може да с ерече и дека е првата фаза на неговиот животенс цикклус. Доклоку постои несигурност за тоа дали е избрана вистинската правнва формат за стопансскиот субјектм во оваа фаза полесно може да се направат промени на преавната фоорма. Она што треба да се знае е тоа дека во оваа фаза и во фазата на раст, субјјект е најранлив. Имено, во САД 95% од новооснивaните компании го завршуваат своето деловно работење уште во првите 5години од своето оснивање[3].

Фазата на раст[4] треба да доведе до проширување на работењето и во оваа фаза може да се случи приспојување со друг деловен субјуект од истата или слична област на работа, а причини за тоа има многу. На пример, ако еден стоппанссски субвјект е потенцијален конкурент и со приспојувањето со друг ќе се реши проблемот на понатамошно учество на пазарот. Покрај приспојување може да се направи и спојување на еден со друг стропанспки субјект, само доклоку и двата се во фазата на раст. На тој начин со сспојувањето двата субјекта со заеднички напори стануваат доминантен стопрпански субјекот во гранката на иднсутријата на која припаѓаат.

Фазата на зрелост[5] настапува после фазата на раст и претставува перидо во кој работењето на претпријатието е на највиско ниво, на врвот. Во оваа фаза претпријатијата толку се развиваат што не постојат можности за негов натамошен развој. Врз основа на ова, менаџментот на преттппријатието може да донесе одлука за разделување на деловното работење на два или повеќе дела- праввнии литца. Со тоа ќе се овозможи брза и поедноставна реалзиација на новите идеи и поссодветно реагирање на промените кои ги носи окружувањето.

Треба да се има во предвид дека развојот на стопанрсските су,бјекти не може да биде лиенарен, во некои апсекти тој е во корелација со растот, а во други во целост заиси од него. Рамномерниот раст го води делобвниот суобјект во ***фазата на зрелост***. Меѓутоа, после фазата на зрелост, растот може да доведе и до тоа да развојот тргни во непоскаувана насока и тоа да влезе во ***фаза на криза***. Оваа фаза претставува пресвртница во работењето

[3] Alexander, D.& Nones, C.(2017): Financial Accounting, third edition, Essex: Persona Education Limited, p.138-140,
[4] Ibiddem,
[5] Ibid.,

на претпријатиенто. Имено, со добри деловни одлуки, менаџментот може да направи пресврт и да го ревитализира деловното работење, а со тоа, претпријајттието повторно ќе влезе во фаз ана раст и работењето ќе с епродолжи. За ова, потребен е добар план за санација на работењето и излез до кризата.

Доколку менхаџментот на дхеловниот сухбјект не реагира адекватно, тогаш претпријатхието може од фазата на криза да премине во ***фазата престанок со работа***. Целта на оваа фаза е ослободување на вложениот капотал и то аво најголема можна мера. Со тоа ќе се создадат шанси да ослободените средства се инвестираат во нов почеток на работа во некоја друга перспектива на схтопанскиот сектор. Секако, средствата може да се вложат и во некој друг домен на работа кој е веќе во фаза на раст[6].

Од претходно изнесеното може да се заклучи дека во текот ан ж\ивотниот циклус на сторпанските сурбјекти- претгпријатијата може да се случат некои специјални или вонредни настани, како што се[7]:

- *Оснивање на стоџпански сџубјект- претџпријатие,*
- *Промена на правнаџта формаџ,*
- *Приспојуваџње и спојуваџње со други деловни скубјекти,*
- *Разделување на стокпанскиот субјеект,*
- *Реструктуирање или санација на работењето, и*
- *Престанок со работа во вид на стечај или ликвидација.*

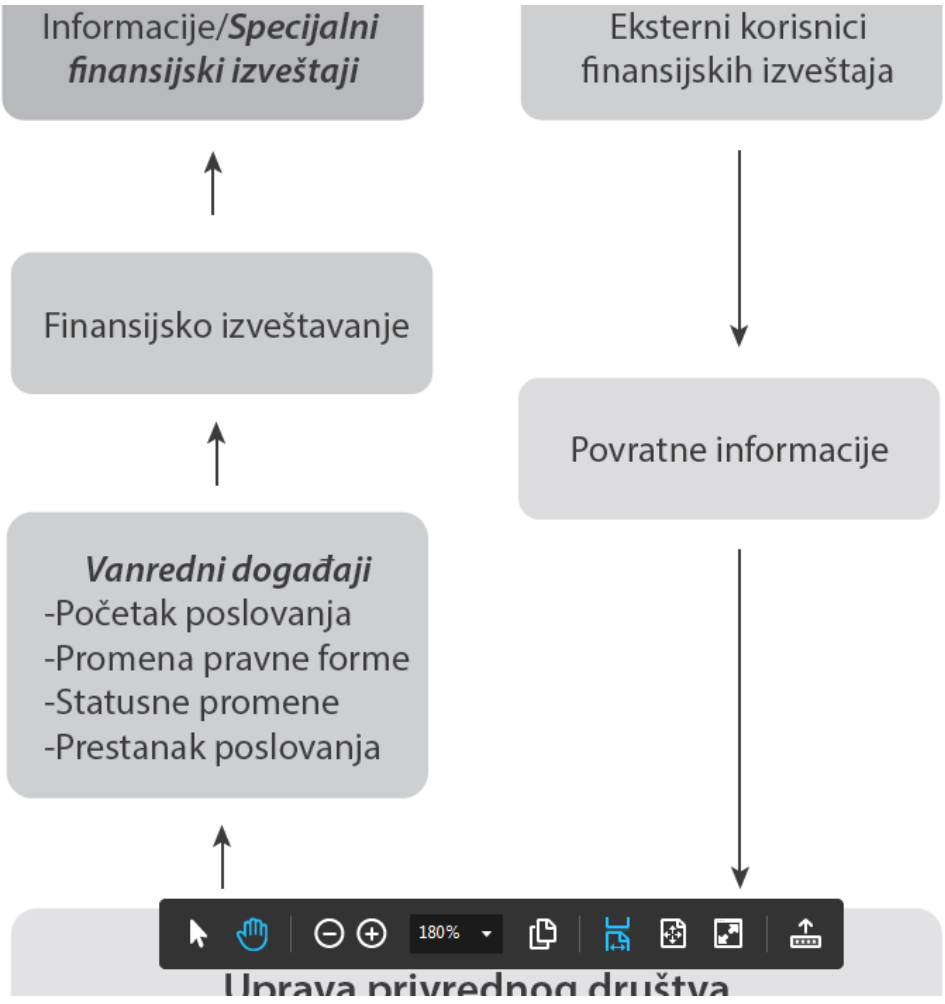
Сѐ погоре наведеното мора да биде проследено со фиџнансики извеџштати. Корисност ана информациите кои се добиваат од овие извештхаи, а кои извџештаи се однесуваат токму на тие вонредни ситуации, се од пресудна важност за носење на соодветни одлуки од страна ан корисниците на тие извештаиј. На пример, за банка како доверител од голем аважност се информациите дека над определен стопанских субјектх е започната постапка за престанок со работа. Инфторматциите кои се добиваат од фитнансиските итзвештаи на

[6] Averyanova, O., Alekseeva, E. (2019): Business “Spliting” as a Way for Business Entity to retain its Leading Postinions on the Market, Thrd International Conference on Social, Economic and Academic Leadership (pp.127-131) Yogyaka

[7] Bahr, G., Ficher, W. & List, S.(2016): Buchfuhrnung und Jahresabaschluss (Racunovostvo I finansijski izvetsaji), Springer Gabler, п.104=105,

должникот во гоелма мера може да влијаат врз понатамошната работа на банката[8]. Значи, една од основните цели на известувањето за тие вонредни настани е токму и давањето на информациите на поширокатa јавност, односно на галвните сетјкхолдери на тој стохппански субјект. Меѓутоа, не смее да се заборави дека поседувањето на такви информации е од голем аважност и за менарџмнетот со што тој на најдобар начин би ги спровел своите активности кои се поврзани со настанатата ситуација.

Слика 2. Тек на движење на информациите од финансиксите извештаи кои настануваат како поседица на вонредни околности

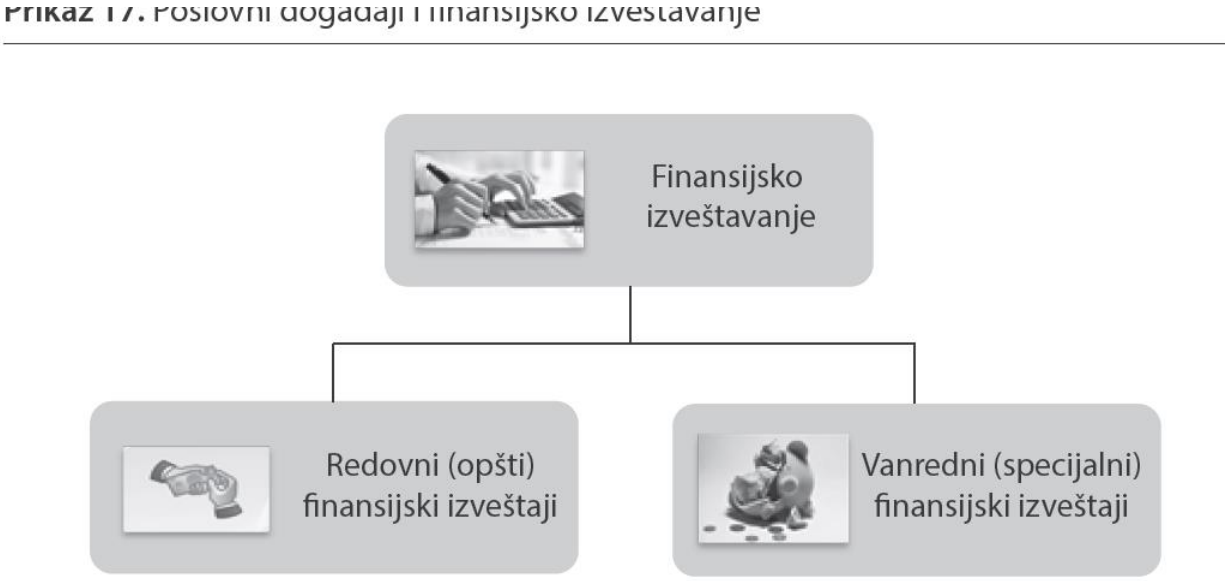

Извор: Bahr, G., Ficher, W. & List, S.(2016): Buchfuhrnung und Jahresabaschluss (Racunovostvo I finansijski izvetsaji), Springer Gabler, стр.195,

[8] Исто,

Од претходниот приказ може да се заклучи дека спецццијалните финннансиски извешштаи се резултат на работењето на финаннстиските известители и дек аво нив с енаоѓаат интффформации кои се потребни за разбирање на природата на воредните настани и нивното влијание врз работењето на кромрпаниите. Исто така, предмет на работа на финатрнсиските тизвештаи се и вонртредните околности, кога станува збор за прашања кои се повзрани со исходот од составувањето на тие тспецијални пизвештаи. Во нив треб ада с едаде јасен приказ на влијанието на тие околности, како што е деловната промена, промената во имотот на scубјектот и друго. Врз основа на тоа, може да се заклучи дека имотот на sстопанскиот cyзбјект е предмет на работа на sфинансиското известувањеs за потребите на изработката на cspпецијалните фsцинансиски цsизвештаи[9].

Слика 3. Деловните настани и финансиското известување

Извор: Schumpeter J.(2003): Povjest ekonomske analize, XI izdanje, Savtremena adtministracija, Beogratd, str.444,

На Слика 3 даден е сликовит приаз на поврзаност на сите случувања во деловното работење на стопанските субјекти и финансиските извештаи.

[9] Scthumpeter J.(2003): Provjest ekonnomske analizze, XI tizdanje, Satremena administracija, Beograd, str.404,

1.2.Поим и видови на специфични финансиски извешати

Сѐ што е претходно наведено може да се преточи во дефиниција на вонредните (специјални) финансиски извештаи[10]. Може и да се напомене дека спfецијалните финfансиски извфештаи може да се дефинираат на повеќе различни начини и дека дефиницијата која ќе се проследи во продолжение едноставно е производ на претходно наведеното.

Сфпецијалните ффинансики изввтештаи може да се дрефинираат како ризвештаи кои с ерезултат на работата на тредовното тфинансиско изтвестување со цел да се опфати и прикаже влијанието на одредени посебни, воретдни напстани врз имотот на стофпафнскиот суфтбјект, а кои се наменети за ексетрните корисници и за менаџмфентот во врска со носењето на деловните одлуки и оценката на работтењето[11]. За разлика од редовните, овие се нарекуваат специјфрални поради тоа што во нив сеприкажани ефектите од определени специјални- вонренди настани. Друга причина е тоа што целите кои се остваруваат со овие извкмештаи се разликуваат во однос на целите кои ги остваруваат редкговните фигнансиски гизвештаи.

Поделбата на спгецијалните финангрсиски извегрштаи може да се направи врз основа на одговорите кои се добиваат за следните прашања[12]:

- Дали е ***обврзувачки*** да се изготви извехштај?
- Кој е ***карактерот*** на составениот изввцештај?
- Во која ***фаза од животниот циклус*** се наоѓа стопацкнскиот суцбјект?

Содржината и формата на редовните финансиски извештаи се пропишани со законска регулатива- Законот за сметкрооводство[13]. Покрај тоа, пропишано е и тоа кои правни суцкцкбјекти мора да ги составуваат тие редовни финцицансиски извештцаи и колку често. Но, законската обврска за изработка на специјцлалните финлиансиски изливештаи не е иста за сите извештаил кои спаѓаат во рамките на нив. На пример, со Законот за

[10] Закон за сметководствено работење,
[11] Не постои единствен став за името на овие извештаи, имено, некои автори ги нарекуваат вонредни извештаи, друг како извештаи з апосебни прилики, а другите, повеќето како специјални извештаи.
[12] Закон за сметрсководрствено работење,
[13] Ibridem,

сметководство, определено е дека правните лица имаат обврска да составуваат специјални финансиски извештаи во услови кога имаат започнато постапка за[14]:

- *Статусни промени (приспојување, спојување или разделување),*
- *Отварање, спроведување или завршување на стечајна постапка,*
- *Отварање, извршување и затварање на постапка на ликвидација над правен субјект.*

Важноста на овие случување со деловниот субјект е ногу голема посебно за доверителите, сопствениците и инвеститорите и од нив произлегува нивната карактеристика обврзност [15] . Cssпецијалните фидрнансиски издрвештаи мора да се изработат со состојба на ден кој претходи на денот на уписот на стрсатусната промена, денот на отварање, односно заклучување на стечајна постапка, односно постапка на ликвидација. Од ова претдхоново може да се заклучи дека следните биланси се обврзувачки, а нивната обврзливост произлегува од правната регулатива[16]:

- *Стејчаен биларнс,*
- *Ликвјидационен биласнс, и*
- *Биланс на старетусни промени (фузија, поделба и издвојување до правцрно лицце).*

Може да се забележи дека промената на прашнвната фосрма не е наведена како вонсреден настан или активност поради кој треба да се изготви финабвнсиски извеутштај. Ова значи дека почетниот билантрс и билкрансот на промена на пратрсвната фортрма ***не се задолжителни*** специлјални финнсиски изввештаи[17]. Спорде овој Закон пропишано е и дека специјанлите финнанссиски иззвештаји се изготвуваат и за случаи кога дел- гранка од странско правмно литце го имало во државата[18].

[14] Bajraktarevic, L., Jovic Z.(2018): Poslovne finansije, Beograd, Univerzitet Singidunum, стр.211,
[15] Ист.
[16] Ibidem, str.213,
[17] Bahr, G., Ficher, W. & List, S.(2016): Citirano delo, str.198,
[18] Ibime.

Кога се анализира ***карактерот на специоејалните финаеонсиски извоаештаи***, односно дали извештаоиите се составуваат врз основа на смеоатководствените вредности и заклучоците од деловните книги, овие извефештаи моеже да се делат на[19]:

- ***Стаусни биланси (Биланс на статус) и***
- ***Биланси со карактер за прикажување на успех.***

Во ***првата група*** на биланси спаѓаат[20]: *стерсчајниот билтранс, ликвидцрациониот билааснс и билцрансот за поделба или издвојување од правнтното лиоцце*. Тие извештмкаи се формираат врз основа на пописот на имотот на стопѕтранскиот суууб̆ект и означуваат крај ан неговото работење. Затоа ***стаусните биланси*** немаат влијание врз понатамошното работење на прннетпријатието. Вредностттите кои се прикажани во овие извеоштштаи не се книготрводствени, иако во некои може да с енајдат и книговоородствени вредности. На пример, во стечајтрниот биланссс може да се внесе ликвидационата вредност на имотраот, како и книгродвоводствените вреднолксти на истито тој имот[21]. Вреднолрестите покажани бо овие извештаи по правило нема да се внесат во делврвните книги на стопаллфнските субјѕтректи кои тие ги изготвиле.

Во ***биланси кои имаат карактер да го покажуваат успехот*** се вбројуваат[22]: *почетен биланс, биланс на фузија, биланс на промена на правната форма и биланс на санација.* Сите наброени извгwештаи, освен почетниот биланс, се составуваат врз основа на заклучените сметки во главната книга, па вредностите прикажани во нив имаат карактер на сметкоњводствени вредности. Значи, за разлика од стањтусните билањнси, кај билањсните кои го покажуваат карактерот на успехот постои директна врска со деловните книги и редољвните финањнсиски извештањи[23]. Имајќи го претходното во предвид, квалитетот на овие извештењаи во определена мерка е условен од квалитетот на редовното финљѕансиско известување на набљудуваниот стоњпански сљубјект. Од друга

[19] Bahr, G., Ficher, W. & List, S.(2016): Цитирано дело, стр.201,
[20] Исто,
[21] Ликвидациона вредност на имотот уште се нарекува вредност за принудна продажба, која се добива со проценка на вредноста на имотот
[22] Baum, A., mackmin, D.%Nunnington, N.(2017): Prihodovni pristup kod procene nekretina, Beogrda: Magnus, p.67-69
[23] Ibide,

страна, кај стаљњтусните биланњеси врската помеѓу нив и редњовните фњинансиски извешљтаи е посредна.

Претходно се истакна дека пгочетниот биlланс не се составува врз основа на заклучоците од сметките на главната книга, што е и логично, имајќи ја во предвид нивната природа. Овој извештlaj се составува во моментот на оснивање на стопalnнскиот субјект, па сметките и нивната состојба сѐуште не се отворени во главните книги, односно тие и не постојат. Заради тоа, овој извештajl се составува само врз основа на пописот на имоftот со кј имогт стопеганскиот субјtект го започнува своето работење.

Како и кај останатите биладнси кои се со карактер да покажат успех, директна врска со финаднсиските изведштаи кои редовно се изработуваат, не постои, затоа што по правило стопаднскиот сугбјкет не е сеуште осниван. Затоа овој извеһштај има карактеристики на двете групи на извештаи. Имено, вредностите кои с еприкажани воовој изведштај може да послужат за отворање на сметките во главната книга на гинансиското сметководство. Со тоа, вредностите кои се прикажани во него ќе влијата врз понатампшното работење на стоupанскиот субцјект, што воедно е и карактеристика на биланiсите кои имаат карактер да прикажат успех, а воедно и истовремно да немаат директна врска со редовното финансiиско работење и извеiштаи, која пак е карактеристика на стiаусните билаiнси.

Што се однесува до поделбата на специјilалните финаппнсиски извешltаи од аспект на ***фазата на животниот циклус на стоlрпанскиот сурбјект,*** претходно веќе беше наведено дека[24]:

- Во фазата на сонивање на стопаfнскиот субјекft се составува почетен билfанс,
- Во фазат на раст на работењето на стопазнскиот суzбјект- претрzпијатието, може да се состави билazнс на промен ана правнzата форzма и стсусни биланси (фузија или спијување и биланс на приспојување),
- Во фазата на зрелост може да с епојават билансотан фузија и билансот на одделување,
- Во фазата на криза обично стопанските субјекти составуваат биланс за санација, и

[24] Ibid.,

- Во фазата престанок со работењето може да се составаат ликвидационен или стечаен биланс.

Со Законот за вршење на сметководствени работи е пропишано дека задолжителните специјdални финadнсиски извештbаи (стечајниот билvанс, ликвидационият билbанс и биласнсот на статdусни промени) се состојат од билawнсот на состојба и билawнсот на успехот. Во случај кога се јавува статwсуна промена- приwспојување, каде што имотот на едно правwно лицеw се приспојува на имowтот на друго праqвно лицце, обврската да се изготви и достави спецџијален финqансиски извештqај ја има само стопqанскиот субјекqт кој се приспојува на другиот. Од друга страна, претпријqатието кон кое се приспојува набљудуваното претпријатие нема обврска да изготвува било каков извештај.

При составувањето на редоqвните и специјалqните фqинансиски иqзвештаи се користат општоприфатените сметководствени начела. Покрај нив, се користат и останатите начелqа кои се важни за составувањето на поодделни специјалниq извештqаи, како на пример[25]:

а) ***начело на историски трошок***- подразбира вреднување на имотqот според набавната вредност или според цената на чинење,

б) ***начело на поединечна проценка***- налага да на секој облик на qимот и обврски се одреди поединечната вредноqст,

в) ***начело на реализација***- секој резултат (приход) мора да е пазарно верификуван, за да биде признат во смеqтководствената евиденција[26],

г) ***начело на ипаритет***- налага да расходите (загубите) се признаат и тогаш кога не се пазарно верификувани (се применува само кај бqилансот за оснивање и билzансот за промена на пzравната фzорма)[27].

Рокот на доставување на овие извештаи, според Законот е 60дена од денот кога настанала промена која е опфатена со овие извештаи. Извешhтаите се доставуваат до

[25] Bensadon, D.(2015): The adoption of an accounting innovation in France: The case of sonsolidated finansial stattements at Pechiney, Accounting history, 20 930, pp.288-399,

[26] Концептот на фер вредности е во спротивност со начелото на реалзиација, па затоа ова начело не се применува во случаи кога имотот се вреднува со фер вредности

[27] Доколку стопанскиот субјект специјалните финансиски извештаи ги достави во хартиена фрома до централениот регтисар на РСМ, истите нема да бидат обработени и тој субјкет ќе биде задолжен дека истите мора да ги достави во електронска форма.

централен регистар на РСМ во електронска форма, кој регистар покасно ги прикачува на својот интернет сајт.

1.3.Разлики помеѓу консолидираните и специфичните финансиски извештаи

Пред да почнеме со поблиски објансувања на секој од претходно набројаните chпецијални фhинансиски извhештаи, потребно е најпрво да се набројат основните разлики помеѓу нив и консолиhдираните финансиhски извештhаи. Имено, ови етермини се среќаваат ќесто пати во праксата, се користат заедно, така што често пати се добива впечаток дека консолидиранhните финансискhи иlзвештаи спаѓаат во hспецијални финансискки извештаи. Но, тоа не е точно, разликите помеѓу нив се многубројни, но како најочигледни се сметаат[28]:

- *Целта на нивното изработување,*
- *Обврзливоста, содржината и периодичноста во изработувањето,*
- *Обемот кој го опфаќаат (бројот на стопански друштва кои се вклучени во извештабите),*
- *Правилата на кои се вреднува имботот, капвиталот и обббрските.*

За разлика од специјалните, *консоллидираните финансссиски извештаџи* се составуваат редовно, а во РСМ барем еднаш годично. Како што и веќе е спомнато, обврска да ги составуваат овие извештаџи, имаат матичните правнми лвица, а тие иззвештаи се состојат од[29]:

- Консолидирран билиланс на соостојба,
- Коннмсолидиран билмнанс на устпех,
- Комнсолидиран извештајт за останатите резултати,
- Консолидирант извештттај за паричните текови,

[28] Bensadon, D.(2015): оп.цит., pp.288-399,
[29] Исто,

- Консолидирањн извештањ за промена на кањпиталот и
- Напомена за конњсолидираните финанњсиски извештњаи.

Консолидирљаните финанљсиски извештљаи се однесуваат на поголем број на прављни љица, а специљјалните биљанси се однесуваат само на едно правно лице[30]. Ги изготвува стољпанскиот сљубјект кој има поголемо учество во капитаљот на едно или повеќе пњравни линьца (ови еправни лица се нарекуваат зависни правsни лисца).

Целта на овие консоблидирани извенштаи е да ја прикажа успешноста во работењето, но и финансиската состојба на група прамвни лимца (матичниот стопамнски субјкемт и зависните правни, лица,) кои правно гледано се самостојни, но економски гледано претставуваат една целина. Од друга страна, пак, спфецијалните билансфи имаат з ацел да опфатат само одредени вонредни состојби.

Пред да се изготват кфонсолидираните фигнансиски извегштаи претходи спојување (консолидација) на сите позиции кои се исти во одделните финагнсиски извештгаи на двете или повеќето правни лица, и од кои произлегуваат од нивните меѓусебни односи (побарувања, обврски, приходи, расходи и сл.). Од претходно наведеното, произлегува дека постои директна врска помеѓу консолидгираните финансикски извекштаи и редовните (крајната состојба на сметките во главната книга на финансиското сметководство), додека од специјралните тоа не мора да иде случај.

[30] Combaross, J.(20140: Accounting and financial audit harmonization in the European Union, European Accounting Review, 9 (4), pp.643- 654,

2. Почнување со работа на правните лица и биланс за оснивање на прравно лифце

2.1.Постапка за оснивање и целите на работењето на стопанските субјекти- оправданост за оснивање на стопански субјект

Во оваа подтеза станува збор за оснивањето на еден стјопански субјект и изработувањето на билајнсот з аоснивање, како прв од разгледуваните сџпецијални (вонредни) извеџштаи. Пред сѐ, стопаџнскиот субјеџект е правно лице основано со цел да стекнува приходи преку вршење на дејноста за која е регистрирано. Значи, основната цел е стекнување на ***добивка*** преку вршење на стопански дејности. Добивката претставува позитивна разлика помеѓу приходите и расходите и ја покажува рентабилноста на претпријатието [31] . Со успешно работење, стопафнскиот сфубјект си обезбедува континуитет во работењето и остварување на позитивен финансиски резултат- добивка. Правно лице е поширок поим во однос на стонаскиот субјект и ги опфаќа останатите облици на органзиација каде што цел е работење, но не и стекнување на добивка (јавно-државни институции, цркви и други верски органзиации, стопански комори, политичките партии и дриги).

При оснивањето на еден стопаински суибјект- преитпријатие треба да се има во предвид и планираниот период на деловно работење. Пиретпријатие може да се оснива *на определено или на непределено време.* На пример, во случај да ситопанскиот субљект за своето работење да користи лиценца или концесија врз основ ана кои го знаснова своето работење, голема е веројатноста тоа да биде оснивано за определен временски период. Ова посебно се однесува на оние субјеквти кои се занимаваат со експлоатација на руда или на други ресурси. Со завршувањето на експлоатацијата престанува и потребата да опстојување на тоа претпријатие. Ваквите сувбјекти може да го продолжат рокот на работа и на подолг период, доклу во предвидениот временски период не ги заврши своите дејствија- деловни активности.

[31] Исто,

Пример[32]: се носи одлука да се започне со бизнис и треба да се избере дејност која е дозволена со Закон, затоа што на неа ќе се темели работењето. Иако е потребна и доз ана креативност и информираност, кога се носи одлука да се вложи капитал и таа одлука да е погрешна, се губи капиталот, но и трудот. Ризикот е голем, но од помош е списокот на дејности кои според Законот може да се изберат[33]:

А. Земјоделие, шумарство и рибарство,

Б. Рударство,

В. Преработувачка индустрија,

Г. Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација,

Д. Снабдување со вода, управување со отпадни води, контролирање на процесот на отстранување на отпадот и слични активности,

Ѓ. Градежништво,

Е. Трговија на големо, трговија на мало, поправка на моторни возила и моторцикли,

Ж. Сообраќај и скkладиштење,

З. Услуги за сместување и исхрана,

S. Информатика и комуникации,

И. Финансиски дејнсоти и дејнсоти за осигурување,

Ј. Работа со недвижнини,

К. Стручни, научни, иновативни, и технички дејности,

Л. Административни и помошно услужни дејности,

Љ. Државна управа и одбрана, задолжително социјално осигурување,

М. Образование,

---

[32] Прилагодено според: Combaross, J.(20140: Accounting and financial audit harmonization in the European Union, European Accounting Review, 9 (4), стр.694

[33] Исто,

Н. Здравствена и социјална заштита,

Њ. Уметност, забава и рекреација,

О. Останати услужни дејности,

П. Дејнсот домаќинство како работодавач, дејност домаќинства кои произведуваат производи и услуги за сопствени потреби,

Р. Дејност на екстериторијални организации и тела.

Врз овој многу битен избор влијаат многубројни фактори, некои од нив се[34]:

- Колку средства (паричен и друг облик на средства) ќе с епотребни за почеток на работа?
- Колку избраната дејност е перспективна, дносно колку парични средства може да се заработат со вршење на дејноста?
- Дали има можност за понатамошен развој и ширење на работењето и дали тоа ќе биде долгорочно одржливо?
- Дали конкуренцијата во таа дејност е изразена и дали сме во состојба нашето работење да го ставиме во борба со конкуренцијата?
- Дали веќе постјат слични производи и услуги и дали конкуренцијата во блиска иднина ќе може да понуди поквалитетни производи или производи по пониска цена?

Т ука се и политичките фактори и глобалзиацијата, но фактото декаизборот на дејност е специфична работа значи дека и изборот треба да е внимателно испланиран[35].

Оснивањето на стопооанските суообјекти е регулирано зао законот з атрговски друштва, при што оснивачот треба да состави оснивачки акт, при што ако е еден оснивач тоа е одлука за оснивање, ако се две или повеќе лица оснивааччкиот актт е договор за оснивање. Оснииввачкиот аккт е конститутивен аакт кој има форма на одлука за оснивање ако се оснива од едно лице или договор за оснивање ако го осниваат повеќе лимвца. Покрај осноивачкиот аркт, оснивачите треба да изработат и статут во кој ќе се наведени

[34] DePamphils, D.(2018): mergers, acquisitions and other restricting activities, 9th edition, London: Elsevi, стр.87
[35] Dzordzevic, S., Mitic., N.(2019): Specificnosti racunovodstvenog tretmana poslovnih kombinacija (spajanja), Poslona ekonomija, 13 (2), стр.98=106

следните информации: име и седиште, претежна дејност, податоци за запишаниот и уплатен основачки капитал, органи ан управување и друго.

Во една публикација на Doing Business, се наведува дека во РСМ потребни се околу 7 дена за да се основа трговско друштво, и дека трошоците за негово основање се околу 6,5% од Бруто домашниот производ по жител[36].

При набљудување на постапката за основање на страпопански суунбјект може да се забележат три фази, фаз ана подготовка каде што се определува правната фрома, фазата ан регистрација во централниот регистар на РСМ и висината на капиталот кој е потребен како основачки влог[37].

Оправданост за основање на стопански субјкет- претпријатие[38]: со оглед на тоа што при основањето се појавуваат низа трошоци, битно е да се направи добра проценка на нив, а како методи со кои може да с енаправи таа проценка најчесто се користат:

- Методот на нето сегашна вредност (DCF_ Discounted Cash Flow),
- Метод на интерна стапка на принос (IRR- Internal rate of return) и
- Метод на поврат на приност.

Првите две се динамички методи и подразбираат користењ ена временски концепт на вредноста на парите, се заснова на тоа дека зносот на пари кој денес го поседуваме нема да има вредност, на пример по 5години. *Сегашната вредност на парите*[39] претставува вредноста на парите која ќе ја добиеме во иднина, то азначи дек априливот и одливот на парични средства во наредните периоди мора да се сведи на сегашната вредност за да може истоите да се споредат. Па, во таа смисла, Нето сегашната вредност е разлика помеѓу сегашната вредност и вредноста на идните приливи на пари и сегашната вредност на влогот (трошокот за основање)[40]. Од ова произлегува дека ако овој износ е поголем од 0, постои оправдување да се изврши вложување во тој стопснко- правен субјерткт, и обратно.

---

[36] Исто,
[37] Ibidem,
[38] Dzordzevic, S., Mitic., N.(2019): Цитир.ело, ст.48
[39] Исто, Ibidm.,
[40] Ibidm.,

Интерната стапка на принос е онаа каматна стапка при која сегашната вредност е еднаква на 0, или поедноставно кажано ако се очекува принос од оснивањето на новиот стопански субјект кој принос е поголем од интерната стапка на принос, постои оправдување да се основа субјектот[41].

Последната метода, *период на повратa*[42], заедно со сметководствената стапка на принос, е статистичка метода за оценка на оправданоста на инвестицијата[43]. Овој метод не ја зема во предвид временската вредност на парите, но користен е како дополнителен метод. Периодот на повратa го покажува временскиот период во кој почетното вложување ќе биде вратено преку идните парични текови.

Првите две методи се посложени и бараат познавање на финансискиот пазар и ризикот, но од друга страна се многу информативни и го земаат во предвид фактот дека не е сеедно во кој период ќе пристигнат паричните текови кај субјектот. Затоа, најдобро е да с екористи комбинација на повеќе методи истовремено.

Во продолжение ќе се разгледаат два примери од кои вториот е посложен затоа што ги применува сите три методи.

Пример 1: (случај кога имаме еден нето прилив на пари во еден момент во иднина)[44]: сопственици на kaртпитал размислуваат да оснnваат стпktански cyqlбјект за определен период чија дејност би била изградба на брод со капацитет од 500 патници. За изградбата на тој брод потребни се вкупно 5години, а на карајот од таа година нарачателот би испатил 260.000.000 евра. За оснnвање и изградба на бродот потребни се 200.000.000 евра. Дали да се инвестира во бизнис или да се ставата парите во банка каде годишната каматна стапка е 3,5%. Дали е оправдано да се основа друштво ?

Решение: прво се пресметува сегашната вредност на приливот на пари кој би се остварил во петтата година и се користи следната формула:

$$PV = FV / (1+i)^n$$

[41] Jeremic, N., Bogdanovic, J.(2016): Uticaj sticanja novih I otudzenja postojecih preduzeca na isradu konsolidiranih finansishih izvestaja, Beograd, p.845,
[42] Ibidem,
[43] Knezevic, G.(2017): Analzia finansiskih izvestaja, 2-go izdanje, Beograd,
[44] Ibidemc,

Каде е,

PV (Present value) - сегашна вредност на парите

FV (future value) - идна вредност на парите,

I (interest) – каматна стапка,

N (numbers of periods) – број на периоди.

$$PV = 260.000.000 / (1+ 0,035)^5$$

$$PV = 218.913.023,4$$

После ова се одземаат вложувањата кои сопствениците би ги направиле на сегашен ден од сегашната вредност на приливот на пари и се одбива нето сегашната вредност:

$$NSV = 218.913.023,4 - 200.000.000 = 18.913.023,4$$

Може да се заклучи дека е оправдано да се вложи капиталот.

Пример 2[45]: (случај каде што имаме повеќе нето прилив на пари во различни моменти во иднина):

Сопственици на капитал размислуваат да основаат страфопански суфгбјект за определен период чија дејност би била експлоатација на минерални ресурси. Се планира таа екслпатација да се заврши во период од 5години, после што стопанскиот субјект ќе се затвори. Проектираниот нето прилив/ одлив на пари по основ експлоатација по години би бил: 500.000, 600.000, 650.000, 700.000, и 750.000. каматаната стапка ќе биде 8%, а за иницијален капитален издаток се планира износот од 2.500.000. за да се утврди дали постпи економска оправданост да се основа овој субјект треб ада с епресметаат:

- *Нето сегашната вредност,*
- *Интерната стапка на приноси и*
- *Периодот на поврат.*

[45] Jeremic, N., Bogdanovic, J.(2016): citirsno delo, str.323-329,

Решение:

А) нето сегашна вредност:

		NSV (8%)	IRR (20%)
0:	- 2.500.000	- 2.500.000	- 2.500.000
1:	500.000	$500.000/(1+0,08)^1 = 462.963$	$500.000/(1+0,2)^1 = 416.66$
2:	600.000	$600.000/(1+0,08)^2 = 514.403$	$600.000/(1+0,2)^2 = 416.667$
3:	650.000	$650.000/(1+0,08)^3 = 515.990$	$650.000/(1+0,2)^3 = 376.157$
4:	700.000	$700.000/(1+0,08)^4 = 514.520$	$700.000/(1+0,2)^4 = 337.577$
5:	750.000	$750.000/(1+0,08)^5 = 510.437$	$750.000/(1+0,2)^5 = 301.40$
		NSV = +2.518.313-2.500.000	NSV = 1.848.476-2.500.000
		NSV= 18.313	NSV = - 651.524

Б) интерната стапка на приноси:

Потребно е добро да се пресмета нето сегашната вредност која е негативна и позитивна со што би можело да се утврди стапката по која нето сегашната вредност ќе биде 0. Со оглед на тоа што прво се пресмета позитивната НСВ тогаш се зголемува каматната стапка, со цел да се добие негативна вредност. Секогаш се избира најголемата вредност за да се има поголема сигурност дека ќе се добие негативна НСВ. Ако се добијаат пониски сегашни вредности од оние на правата стапка, тоа значи дека претпријатието ќе биде на добар пат во своето работење. Во спротивно, ако прво се пресмета негативната стапка на НСВ и треба да се земи помала каматна стапка (што пониска, за поголема сигурност) со што би добиле позитивен износ на НСВ.

Или по примерот, растојанието од позитивниот до негативниот износ е:

$$18.313+651.524 = 669.837$$

Очигледно е дека интерната стапка на приноси е поблиска до каматната стапка од 8%, отколку до стапката до 20%.

Се избира еден до двата износи, на пример, негативниот и го делиме со вкупното растојание, тој износ го множиме со растојанието омеѓу стапките кои се користеа при пресметката :

$$-651.524/669.837*(20-8)= -11,672$$

Интерната стапка на принос ја добиваме кога од стапката за негативен износ на НСВ, а тоа се оние 20%, се одземе добиентиот износ од 11.672, при што добиваме IRR=8,328%, при што нето сегашната вредност ќе биде еднаква на 0.

В) период на повратː

Како и што е наведено, периодот на повратː е времето кое е потребно да се повратат вложените средства. Од почетокот на инвестирање во основањето на субјектот се одземаат паричните приливи кои се остваруваат во текот на секоја година:

0:	- 2.500.000	-2.500.000
1:	500.000	-2.000.000
2:	600.000	-1.400.000
3:	650.000	-750.000
4:	700.000	-50.000
5:	750.000	+700.000

Од ова може да се види дека периодот на повратː го имаме помеѓу четвртата и петата година, ова значи дек асе потребни четори години работа за да започне повратот на инвестираните пари и уште:

50.000/750.000х12 месеци= 0,8 месеци

0,8х30= 24 дена.

Значи, потребни се 4 години 0 месеци и 24дена.

Наведените примери се однесуваат на субједфктите кои се основаат з аопределен временски период, но во практиката воглавно, стоплњанските субјњеекти се основаат со цел да работат неограничено. Во тој случај прецизноста да се пресметаат и педвидат приливите и одливите на парични средства за во иднина, и разликите меѓу нив, емногу мала. Поради ова апотешкотија, обично приливите и одливите на пари се предвидуваат за период кој е можно да с епредвидат, обично тоа се првите 10години, а за преостанатиот период паричните текови се непредвидливи. Зошто се земаат првите десет години, затоа што работењето на новооснованиот субјууект во овој период е најкритично (изтражувањата покажуваат дека во тој период од 10г. на развиените пазари исчезнуваат

околу 40% од стоghтпанските субјтекти- претпрррријатијата, а кај помалку развиените пазари таа стапка е уште поголема)[46].

2.2.Биланс за оснивање на стопански субјект- попис на имотот и отварање на деловни книги на финансиските извештаи

Овој билоаанс спаѓа во доброволни извештаи затоа што не е пропишан со законот за сметководствено работење, па со оглед н атоа што не постпи законска регулатива која ги пропишува условите за негово составување, проблем во праксата е ***датумот*** кога треба да се состави. Најчесто тој се изработува некој ден пред субјектот на биде запишан во Ценнтралниот реггистар, односно од моментот кога ќе се донесе договор за оснивање.

Неговата форма не е однапред дефинирана, па тоа значи дека може да се користат и официјални билтранси на соссетојба или пак, формата да с еприлагоди на потребите. Но, мора да се истакне дека за разлика од другите вобредни извештаи, битрлансот за оснивање се сосотои само од биотиланс на совростојбата.

Бтрилансот истовремено е и стараотусен биллфанс и бњеиланс со карактер да го покажува успехот. За да се состави овој биотрланс неопходни се податоци за состојбата на иромотот кои подраатоци се добиваат од пописот на имриот, и потоа истиот се внесува во долеловните книги.

Постапката за попис на ирмортот и отворањето на дерловнрите крниги започнува со обврската на стопропанскиот суобјбјект да направи попис на иморитот и истиот да се внеси по поединечна цена и количина[47]. Врз основа на пописот се составува битрилансот за оснивање и се отвараат деловните книги, а во пописот се вклучени[48]:

- *Нематеријалниот имот,*

[46] Krimpmann, A.(2015): Principles of Group Accounting under IFRS, Cornwall, Uk: Wiley, стр.131-136
[47] Исто,
[48] Jeremic, N., Bogdanovic, J.(2016): Uticaj sticanja novih I otudzenja postojecih preduzeca na isradu konsolidiranih finansishih izvestaja, Beograd, стр.38-40,

- *Недвижнини, инвестицки недвижнини, постројки и опрема,*
- *Залихи,*
- *Финансиски инструменти (пласман),*
- *Евентуални побарувања,*
- *Готовински еквиваленти и готовина.*

Имотоts кој на денот на пописот не е затекнат кај субххјектот- правххxното лице (имхот во странство, ихјмот даден на заем, чување, поправка и слично) се внесува во посебни пописни листи врз основа на веродостојната документација. Попишувањето се прави со интерен акт при што прецизно се определуваат[49]:

- Бројот на постојаната или привремената комисија за попис,
- Периодичноста и датумот и времето на пописот на имотот и
- Рокот за известување на надлежните органи за извршениот попис.

Покрај она што го налага законот, пописот се врши и во склад со[50]:

- Правилникот за начинот и роковите за вршење на попис и ускладување на сметководствената состојба со фактичката,
- Законот за данок на додадена вредност,
- Законот з аакцизи,
- Уредбата за количината на расходите (кало, растур, расипување и кршење) на кои не се плаќа данок на додадена вредност,
- Уредбата за количината на расходите (кало, растур, расипување и кршење) на кои не се плаќа акциза.

Одговорноста за пописот ја има зраконскиот зрастапник и ако не се изработи пописот, предвидени се казни, затоа што се смета дека е стопански престап.

[49] Ист.,
[50] Исто,

3. Статусни промени и промени на правната форма на стопанските субјекти

3.1.Цели на промента на правната форма

После оснивањето прњавниот суотбјект започнува со вршење на својата дејност. Неговата основна цел е да го зголеми износот на крапитал кој го вложил со што ќе се обезбедат средства ширење на дејноста и работењето (акумулација). Каприиталот може да се оплоди, зголеми на неколку начини[51]:

- Со остварување на позитивен нето резултат (добивка) и задржување на тој износ во рамките на нераспределената добивка (ова е една од позициите на кои припаѓа сопствениот капиталл),
- Со дополнување на клапиталот, зголемување на влогот (пр. Ако е во прашање акционерско друштво со дополнителна емисија на акции),
- Приватизација,
- Други основи кои се во рамките на законската регулатива (пр. Зголемување на основниот капвитал преку намлување на резервите).

Зголемувањето на капsиталот преку остварување на позитивен резултат од работењето треба да претставува клучен начин за зголемување на вложениот капљитал на сопственикот. Успешноста во работењето пред сè ќе зависи од трансакциите кои се прават секојдневно (продажба, купувања, исплата на обврските, наплата на побарување и др.), но и покрај редовното работење, за жал, се случуваат и одредени непредвидени ситуации кои се сметаа за вонредни случувања кои директно или индиректно влијаат врз работењето на субјектите (поплави, земјотреси, финансиски кризи, промени во законите и другите прописи и сл.). и ако сите овие случвања се соберат заедно со оние редовните (конкуренција, инфлација, политичките и општествените фактори и др.) сè предходно

[51] Milojevic, I.(2019): Accounting Consolidation of the balance by the Acquisition Method, Economic of ASgriculture, 2 (1), pp. 237-251,

наброеното има една заедничка цел и истото го обликува резултатите од работењето кои се прикажуваат во редоцовните фцинансиски ицрзвештаи[52].

Се поставува прашањето што ќе направи сопственикот на претзупријатието ако тоа претпријатие не е сонивано како правгно лиљце- друштво со капиталъ? Во овој случај законската регулатива овозможува ***промена на правната фрома***[53]. Вака се оснива нов субјект кој со квалитетно планирање и управување може да се развива и да ја достигне фазата на зрелост.

Претходно опишаните ситуации претставуваат специфични-вонредни случувања кои за правованите лица носат промени во праибовната формат и стиотатусни промени за кои се изработуваат тие специрифични фитринансиски извештаич и нивните корисници од нив добиваат многу сознанија за влијанието на настаните врз работењто на субјекточ.

3.2.Основни карактеристики на постапката за промена на правната форма-поим и видови на промени на правните форми

Промената на праљљвната формљња подразбира премин од една во друга праиомвна фоторрма во склад со соодветната регулатива[54]. После промената на правната регутлатива стиртопанскиот сонубјект продолжува да работи како исто чправно литце, но во друга шправна фцорма. Правно гледано, станува збор за исто пцвравно лице, ***и не доаѓа до прекин*** на правниот субјективитет [55] . Во суштина, активата- имотот и обврските остануваат потполно исти, но се менува обликот на оснивачкиот капитал[56]. На пример, неместо удели во друштвото со ограничена одговорност, ќе има акции во акционерско

[52] Idim,
[53] Ibid,
[54] Mizirkovic, V., Kljaic, M.(2020): Corpoate tax reporting: Effective tax rate of Serbian public entities, International Scientific Conference FINIZ, pp.39-45, Belgrade,
[55] Ibidrem,
[56] Milojevic, I.(2019): op.cit., str150=153

друштво. Условите за промена на правната форма се исти како кога се основа стопански субјект во некоја определена форма.

Причините за промена на праіovавната фрома може да бидат различни, но како најчесто се сметаат[57]:

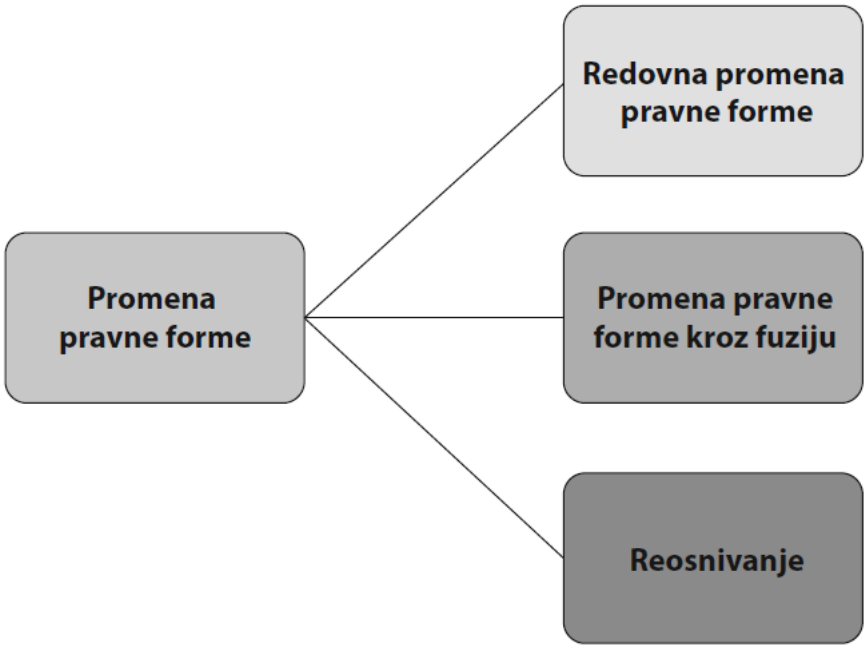
- Можноста да се привлече дополнителен износ на капиітал (друштвата на каоіпитал по правило може да привлечат поголеми износи на дополнителен каппиитал во однос на друштвата на лица),
- Влез и излез со фитринансики изззвештаи,
- Стиотратусните прооменни,
- Приватизацијата,
- Мерки за излез од кризата,
- Намалување на ризкот од инвестирање кај потенцијалните инвеститори,
- Смрт на член од друштвото (престанок на деловната способност) и др.

Промената на приватавната фромат може да се абљудува од различни апскети. Пред сè, промената на правнат аформ аможе да се изврши преку формланата ликвидација или без неа. Преминот од една во друга мправна мформа без формална ликвидација (престанок со работа) е класичен и редовен облик на промена на оправната оформа. При приспојување или спојување на исубјектите доаѓа до промена на шправната чформа на новиот или веќе постоечкиот љсубјект и ова не е класичен облик на промена, затоа што таа правна промена се случува после фузијата, а не со посебна одлука на менаџментот.

Покрај со фузијата, промена на правната норма може да се случи и со реоснивање. Ова подразбира престанок на работењето на фастопанскиот субјектиот и истовремено отварање на нов субјектрит со ист имот кој го поседувал претходниот субјекорит-претпријотатие.

[57] Ибидмеам,

Слика 4. Видови на промени на правната форма

Izvor: (Škarić-Jovanović & Spasić, Specijalni bilansi, 2014)

Извор: **Skoric- Jovanovic &Spasic (2014): Specijalni bilnasni, Novi sad, str.214,**

Од аспект на обврската, промiената на правtроната фирма може да биде[58]:

- *Доброволна и*
- *Обврзувачка.*

Ако правното лице има законска обврска да изврши промена на трправната трформа, таквата промена е обврзувачка. На пример, со Законот за трговски друштва пропишана е обврска на командиторот да ја смени иотправната чорма доколку од командидтното друштво истапат сите комплементари и ако најмалку барем еден комплементар не се прими во рок од 3 месеци од денот на истапувањето на послениот комплементар[59]. Исто така, во ваквите случаеви може комплементарите да донесат одлука да комадитното друшштво премине во партнерско дррушство, и доколку има барем еден комплиоементар истиот да биде претприемач.

[58] Исто,
[59] Исто,

Значи, во претходните случаи промената на правн ѓорма е неминовна затоа што во спротивно ѓравниот субјектж ќе морада престане со работа. Од друга стра, доброволната промена на пжравните фожрми е случај кога управата или сопственикот на пражвниот субѓјект има можност да сам направи избор дали ќе изврши ваква промена.

Ако се набљудуват промените во прѓавните формиѓ од аспект на проемната ан одговорноста, тие може да бидат[60]:

- ***Хоризонтални или***
- ***Вертикални.***

Првиот вид на промени ги опфаќаат промените кога од друштво на лице се преминува во друштво од капитал или обратно. И во двата случаи доаѓа до промена на одговорностите на сопствениците во поглед на обврските кои произлегуваат од новото праѓвно лиѓце. Пример за *хоризонтална промена* на прашѓвна форѓма е преминот од друштво со ограничена одговорност во партерско дррууштво. Во овој случај, сопствениците почнуваат да имаат неограничена одговорност во поглед на имотот со кој располагаат. Кај преминот од дрsуштва по лирце во друшство од каспитал неопходно е да се провери дали се исполнети условите од аспект ан минималниот износ на капиssталот.

Кога станува збор за ветртикална промена на правsуната фољрма треба да се истакне дека во ваквите случаи не доаѓа до промена во одговорностите. Во суштина станува збор за движења помеѓу формите на другуштвата. На пример, ако се прави премин од ДОО во АД, промените може да бидат :

- ***Акцционерско дрцуштво во друшцтво со ограничена одговорност,***
- ***Акциоонерско друшотво во партнерско или командидтно друшетво,***
- ***Друшптво со ограничена одговорност во акционеррско,***
- ***ДОО во комарнндидтно или партнерско,***
- ***Партионерско или комтрандидтно во друшѓтво со ограничена одговорност и акциѓонерско друштвоѓ и***
- ***Партѓнерско друшжтво во команждидтно и обратно.***

[60] Mizirkovic, V., Kljaic, M.(2020): Цит.цело, стр.296,

Постапката за промена на правнажта формаж е регулирана со законска регулатива (Законот за трговски друштва) и се состои од следните ***чекори***[61]:

- *Подготовка (акти и документација) за промена на правната форма,*
- *Донесување на одлуки за промената на фромата и*
- *Регистрација на промената на правната форма.*

Кога станува збор за ***првиот чекор***, управата на правното лице има обврска да подготви и ги достави на органот за усвојување, следните акти и докумнети[62]:

1. *Предлог одлука за промена на правна форма на друштвото,*
2. *Предлог одлука за измена на оснивачкиот акт*[63]*,*
3. *Опционен предлог статут на друштвото*[64]*,*
4. *Предлог одлуки со кои се менуваат членовите на органите на друштвото,*
5. *Извештај за неоходноста за спроведување на постапката за промена на правната форма,*
6. *Детално објаснување за правата на членовите на друштвото со церл усогласеност со одлуката за правна промена на формата.*

Сите претходно наброени докумнети или акти се од важност, но посебно се издвојува важноста на одлуката за промена на правната форма. Имено, во неа се наведени констатациите кои се поврзани со исполнувањето на условите за таквата промена (минимален износ на капитал, номиналната вредност на капиталот и обликот на оснивачкиот капитал). Потоа, детали кои се поврзани со преземањето на правата и обврските кон доверителите од страна ана правниот субјект во новата правна форма и слично. Овој докумнет практика е да с еобјави на интернет страната на правното лице и да се достави до Централниот регистар на РМ- на неговиот веб сајт.

Од исклучителна важност е претходно споменатиот Извештај за потребите на спроеведување на постапката за промена на правната форма поради тоа што во него се

[61] Исто,
[62] Исто, стр.301,
[63] Овој документ е неопходен за да се усогласи со одредбите на Законот за трговски друштва кои се однесуваат на конкретната правна форма,
[64] Документот е потребен само во случаи кога се врши промена во АД, од причини што во делот каде е објаснето оснивањето на друштвото, наведено е дека акционерските друштва мора да имаат статут.

наведуваат причините поради кои се врши таа промена, а тоа е посебно важно за членовите на управните или надзорните одбори на друштвото кои ги носат одлуките. Овој извештај мора да го содржи следново[65]:

- Објансување на правните последици кои ќе настанат со проимената на празнвната фориозма,
- Причини и аналзиа на очекуваните ефекти од промената и
- Образложение на сразмерот на конверзијата на акциите во удели, односно уделите во акации, односно конверзијата на уделите на една пржњавна форљжма на друштво во удели на друга праљсвна фосерма на друсештво, во зависност од конкртетната промена на прасенвната форма.

Овој извесештај првенствено е наменет на сопствениците на друшгттвото и некогаш истиот с ечуваше во тајност, но денес воглавно тој ејавно објавен. Сите претходно наведени докумнети управата на друштвоците има обврска во рок од 30дена да ги достави на располагање на членовите на друљсштвото при што се одржува собрание на кое се носи одлуката.

Приказ[66]: пример на дел од извештај во кој се објаснети причините за промена на правната форма според извештајот за потребата на спроведување на постапка за промена на правната форма

2) причини и анализа на очекуваните ефекти со промената на правната форма: Донесувањето на одлука за промена на правната форма на стопанскиот субјект, промена на формата на јавното акционерско друштво во друштво со ограничена одговорност, се предлага заради овозможување на полесни, побрзи и поекономичми процедури во носењето на организациските и деловните одлуки со што ќе се создадат услови за поолеснато работење на Друштвото без процедури кои се сложени и бараат поголеми трошоци. Со промената на правната форма на ова друштво ќе има поголема транспарентност во работењето со цел редовно и навремено известување. За деловните

[65] Mizarkovic, V., Stanisic, N.(20160: Revistinig fair value accounting as a Magnifier of financial crises, Beograd, стр.87-89,

[66] Mizarkovic, V.(2012): Komparativna analzia ekonomskih aspekta stecaja, Doktorska disertacija, Univerzitet Singidunum, стр.45-51

резултати и другите релеватни податоци за друштвото заинтересирани се како акционерите кои имаат правно на глас врз основа на својот удел во капиталот, така и инвестициската јавност. И, ако се земе предвид дека ДОО организациски, кадровски и финансиски има поголем апредност во однос на АД, тогаш оправданоста за промена на правната форма е уште поголема.

Заштитата на интересите на доверителите[67] кај оваа постапка се врши со обелоденување на документацијата која е поврзана со промената на проставната свформа, бидејќи на тој начин се смета дека тие се известени за таа промена. Довериттелите имаат право на заштита, а акционерите кои не се сложуваат со промената имаат можност да го напуштат друштнивото. Доверрителите чии побарувања настанале кон ова прано лице пред регистрацијата на промената имаат право во рок од 30дена о дденот на објавувањето на известувањето, да побараат заштита, доколку со промената се загрозуваат нивните побарувања.

Во ***вториот чекор*** на постапката за проемна на праааавната форррма се носат одлуки за промената на првннаата фоооорма. Кај АД, три четвртини од присутните акционери мора да се изјаснат за да се донесе одлуката, а кај другите праввбни форкмми на праклвните субјеклкти доволен е поголем број на гласови за да се донесе долуката. ***Регистрацијата*** на променетата праживна форшима на стопанскиотж жубјект се врши во Центералниот регистерр со што настануваат следните последици[68]:

- *Уделите на членовите се претвората во акции и обратно,*
- *На законските имателu на определени хартии од вредност им се обезбедуваат најмалку исти права врз нив како преде промената,*
- *Партнерите и комплементарите остануваат солидарно одговорни за обврските на друштвото кои ќе настапат после новата регистрација.*

О д даночен аспект, важно е да се спомене дека промената на правнќата фќорма на друштватаќ нема влијание врз правниот субјективитет на тоа дрќуштво. Ова значи дека

[67] Исто,
[68] Исто,

субјектоќт не го менува даночниот идентификациски број кој му се доделува при оснивање, и матичниот број на правќното лицеќ исто така се задржува.

На крај, важно е да се каже дека промената на прќавната ќформа ***не може да се изврши*** во случај кога набљудуваното прачвно лчице е во стечај или постапка за ликввидација. Исклучок е кога со планот за реорганизација во постапката за стечај е предвидено, стечајните доверители го усвоиле и може да се спроведе.

3.3. Биланс за промена на пражвната форма

Овој билансж е еден од специјалните- специфичниж финансискиж жизвештаи кои се составуваат во ситуации кога имаме промена на правќната фоќрма. Во РСМ не постои обврска за негово изготвување, па со то аможе да се рече дека истиот спаѓа во групата на ***доброволни финанќиски изќвештаи[69].*** Има земји во кои со закон е пропишано неговото изготвување, што беше случај и со нашата земја до 2009година. Иако изготвувањето на овој извештај не е задолжително- обврзно, гоелма е користа од него затоа што во одделни ситуации на промена на травната торма може да се јават низа сложености, посебно во делот на тмотот и тинансиите. Овој тзвештај, исто така, може да се користи и како контролен инструмнет за точноста на евиденцијата на деловните промени кои се повзрани со тромената ан фравната ворма.

Составување на влансот за оромена на оравната оорма:[70] со оглед на тоа што кај ваквите промени не доаѓа до промет на дмотот и обврските, нема потреба од проценка на вредноста на њмотот и обрвските (освен во случај на проценка на вредноста на актициите или удерлите кои треба да се откупат). Ова, значително ја поедноставува постапката од

69

70

аспект на составувањето на овој киланс, но при промената на кравните корми, сепак може да се појават два случаи[71]:

- *Сите акционтрери да се согласни со нроменатa и*
- *Постојат аакционери кои не се согласни со пбомената.*

Во ***првиот случај***, сметководствената евиденција е поедноставна. Имено, неопходно е да се затворат сметките на цапиталот кој е врзан со претходната правна форма и да се прекнижат износите на сметка на мапиталот на новата њравна њорма, а единствено треба да се внимава при расчленувањето на сопствениот иапитал кај икционерските ируштва[72]. На пример, ако се преминува од дкционерско груштво во некоја друга форма на цруштво на чица, неопходно е да се соберат сите позиции во рамките на сосптвничкиот капргитал: акции, емисионата премија, ревалоризационите резерви, нераспределената добивка, непокриените загуби и друго. Вкупниот износ на овие позиции ќе се евидентира на една позиција на копиталот на новата провна фирма. Кога преминот се врши од некоја фромна на дриоуштво на лица во шруштво на шапитал постапката е поедноставна затоа што сопствениците добиваат лкции или лдели во вредноста на претходните улоги кои ги имале во правниот лубјект на претходната зравна зорма.

Вториот случај, во кој еден или повеќе од сопствениците на бмравното мице не се согласни за промените, е посложен. Бара евидентирање на обврските спрема акционерите кои не се согласни со проиммената на саравната киорма и откуп на нивните икции, како и затворање на претходните сметки на икапиталот и отварање на нови сметководствени позиции кои се во склад со новата неоправна дформа[73]. Пред тоа, потребно е да се процени вредноста на бакциите по кои ќе се изврши нивниот откуп (откупот се врши по една од следните вредности: сметководствен авредност или пазарна вредност или проценета вредност). Во пракса, откупната цена на алекциите се потврдува во одлуката за истатусната промена. Потребно е да се избере најголемата вредност и да се пресмета колкава е вкупната обврска на рдруштвото кон акционерот. Оваа обврска мора да биде

[71] Nikodijevic, M.(2013): Obaveza sastavljanja kosolidovanih finansiskih izvestaja, Ekonomski izazovi, 2 (4), str.112-123,
[72] Ibid.,
[73] Ibidem,

подмирена во рок од 60дена[74]. Откупените сопствени хакции не може да се „чуваат“ во хравното лхице, туку истите мора да се поништат во предвидениот рок (обично во текот на една година).

Инајќи во предвид дека основниот поапитал, во овој случај акјциите, се евидентира по номинална вредност, моќе да се случии да с ејави разлика помеѓу номиналната и вредноста која сме ја избрале и таа разлика се евидентира како зголемување или намалување на емисионата премија на капиталните резеври.

Примери за составување на биланс на проммени на правнтата форма[75]: со цел подобро да се разбере улогата и важноста на овој билансс, во продолжение ќе бидат дадени илустративни примери за составување- изработуивање на ваквиот б,иланс. Но, треба да се има во предви тоа дека овде постапката ќе биде малку поедноставена, а во праксата е неопходно да се изврши подготовка и затворање на сметките кои се однесувата на позициите на капи,тал од претходната прав,на фо,рма.

Пример 1[76]: стопанрскиот сугнбјект во својата билансна состојба има вкупна актива во вредност од 14.000.000денари, акционеркси капитал од 5.000.000денари, емисиона премија од 2.000.000денари, ревалоризациони резерви од 1.000.000денари и останатите во обврски, а има емитирано и продадено вкупно 2.500 акции. Дошло до промена на правната форма во партнерско друштво, при што на собранието на акциоери сите акционери се изјасниле дека се согласни со промените (немало ниту воздржани ниту против) па врз основа на таа одлука треба да се состави биланс за промена на правната форма.

Решение:

Билнас за промена на правната форма

Број на сметка	**Опис**	**Износ**	**Број на сметка**	**Опис**	**Износ**

[74] Ако членот на правното лице кој не е согласен со промената на правната форма смета дека откупната цена која е утврдена со одлуката за статусна промена и не одговара на пазарната вредност на тие кации, или ако таа цена не му е исплатена, има прво да поднеси тужба пред надлежниот суд.
[75] Nikodijevic, M.(2013): ....оп.цит. str.112-123,
[76] Исто,

Класа 0,1,2	Вкупна актива	14.000.000	302	Влогови	8.000.000
			Класа 4	Обврски	6.000.000
	Вкупна актива	14.000.000		Вкупна пасива	14.000.000

Објаснување:

Како што и претходно се објасни се собираат сите износи во рамките на позицијата: акционерскиот капитал, емисионата премија, ревалоризационите резерви и истите се пренесуваат на новата позиција оснивачки капитал- влогови.

Евиденцвијата на овие промени во дневникот на финансиското сметководство би изгледала вака:

А) 300 акционерски капитал- 5.000.000,

306 емисиона премија- 2.000.000

330 ревалоризациони резерви- 1.000.000

/

302 влогови- 8.000.000

Откуп на акции

Пример 2[77]:

Стопански субјект во својот биланс на состојба има актива во вредност од 1.000.000денари, акционерски капитал во износ од 500.000денари, нераспределена добивка во износ од 200.000ден. и останатите се обврски. Има вкупно емитирано и

[77] Obradovic, Z.(2013): Uticaj vlasnistva na kvalitet finansijskih izvestaja I korporativnog upravljanja, Univerziete u istocnom sarajevu, Filozofski fakultetk pale, стр.76-79,

продадено 1.000 акции. Доаѓа до промена на правната форма во друштво со ограничена одговорност, при што еден од акционерите не се согласува со таа промена. Субјектот има обврска од акционерот да откупи 100 акции кои тој ги поседува, нивната сметководствена вредност изнесува 700ден., а проценетата вредност е 710ден., но фер вредноста изнесува 735денари. Потребно е да се прокнижи откупот на акциите и да се состави биланс за промена на правната форма.

Решение:

Во овој пример, најпрво мора да се изврши откуп на акциите од акционерот кој одлучил да не биде вклучен во промената, при што се избира највисоката вредност и по таа вредност се откупуваат акциите: 735x100= 73.500, што значи вкупната обврска кон акционерот изнесува 73.500денари. оваа обврска треба да се евидентира сметководствено, или:

А) 237- откупени сопствени акции- 73.500ден./ 429- останати краткорочни финансиски обврски- 73.500ден (откуп на акции)

Но, акците се евидентираат по нивната номинална вредност, која во случајов изнесува 500ден по акција. Тој износ се добива кога вредноста на акционерскиот капитал се подели со бројот на акции (500.000ден/1000акции= 500 ден по акција). Ова значи дека при откупот откупените акции сме ги платиле повеќе од нивната вредност. За да се евидентира таа разлика помеѓу номиналната и откупната вредност се користи сметката Емисиона премија, кој аможе да биде позитивна (кога се плаќа помлаку од што се планирало) и негативна (кога се платило повеќе од што се планирало- како во овој случај). При поништувањето на откупените акции непоходно е да се намали вредноста на акционерскиот капитал по номинална вредност и да се поништи вредноста на откупените акции:

Б) 300- акционерски капитал- 50.000

306- емисиона премија- 23.500

/

237- откупени сопствени акции- 73.500

За поништување на откупените сопствени акции

После евиденцијата на претходните промени, се преминува на составувањето на биланс за промена на правната форма, па вредноста на новиот облик на основен капитал- уделот од 626.500ден., се добива кога ќе се собере вредноста на акционерскиот капитал (500.000) и од таа вредност се одзема вредноста која е намалена со поништувањето на акциите (50.000), па ја додадавме вредноста од нераспределената добивка (200.000) и ја одземаме вредноста на емисионата премија (23.500).

Биланс за промена на правната форма

Број на сметка	**Опис**	**Износ**	**Број на сметка**	**Опис**	**Износ**
Класа 0,1,2	Вкупна актива	1.000.000	301	Удели	626.500
			429	Останати краткорочни финансиски обврски	73.500
			Класа 4	Обврски	300.000
	Вкупна актива	1.000.000		Вкупна пасива	1.000.000

3.4.Статусни промени

3.4.1. Поим и видови на статусни промени

Во текот на фазите на жижвотниот циклус на правќните лица, посебно во фазите на раст, развој и зрелост, може да настанат разлчини промени со кои се менува статќсот на прачниот суќјект. Овде не се мисли на промена на атрибутите на стопачнскиот сучјект, како што се името, седиштето и друго, туку се мисли на промената на „суштината“ на тој субјект. За разлика од физичките лица, како суѓшјекти на правото, праѓнните лица се *вештачка личност*. Во таа смисла, за разлика од физичките кои не можат да се поделат ан две посебни или не можат да се спојат со друго физичко лимце, праените леца ја имаат таа можност. При таквите промени, правото лце ја менува својата суштина, добива и губи одредени законски права и обврски, односно се менува правниот субјективитет. Статсните прмени подразбираат голем број на активности кои се преземаат од страна на правнте ица кои се учесници во тие промени со што се менува нивната моментална структура на капиталот, стратегиите во работењето, пазарните позиции или перформанси[78]. *Основната цел на татусните помени е подигање на потенцијалот на првните лиц*[79].

Важно е да се нагласи дека овие промени имаат за последица промет и пренос на имот и обврски помеѓу оние кои се учесници во постапката на статуите прони. Значи, ***клучна карактеристика*** на нив е тоа дека постои пренсо на имот и обврски од едно на друго или на повеќе правн лијца при што за возврат има размерна замена на акциќ или урели[80].

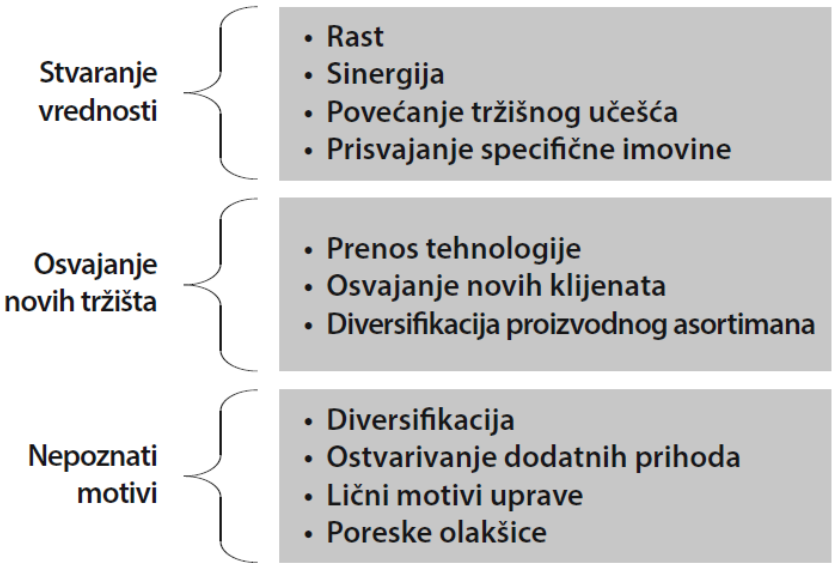
Не постојат ограничувања од аспект на тоа кое правночото литsце може да учествува во овие промени, единствено само оние над кои се води постапка за стечај или ликвидација не можат да учествуваат во ова. Исклучок е само реорганизацијата како облик на стечајна постапка од причини што ако статусната промена е предвидена со усвојувањето на планот за реорганзиација, тогаш стечајниот должник може да биде учесник во старатусната номена.

---

[78] Ibidem,
[79] Petrovic, Z.(2020): Finansijsko izvestavanje, Beograd,стр.55
[80] Petrovic, Z., stanisic, N.(2018): Racunovodstvo, Beograd, стр.490

Слика 5 Некои мотиви за вршење на статусни промени

Prikaz 21. Neki od motiva obavljanja statusnih promena

Извор: Petrovic, Z., stanisic, N.(2018): Racunovodstvo, Beograd, стр672

Како што може да се види од погорниот приказ, мотивите за вршење на стусните омени се разновидни, но истите може да се сместат во три групи[81]: ***создавање на нови вредности, освојување на нови пазари и непознати мотиви.*** Иако овие мотиви се пример за мотиви за фузија, истите може да се применат и кај останатите статусни промени.

Табела ??? Примери и карактеристики за приспојување и спојување

Вид	**Карактеристики**	**Примери**
Хоризотнално приспојување/ спојување	Правните лица работат во рамките на истата дејност, всушност и се конкуренти	Имлек и Нишка млекара (2016) Цедевита и Мултивита

81

		(2016)
Вертиклано приспојување/ спојување	Правните лица произведуваат суровини кои се користат во следната фаза на производство/ услуги	Банат (производство на масло) и Бамби (производство на прехрамбени производи) (2005)
Конгломери	Правните субјекти не се во рамките на иста дејност ниту во синџирот на производство	Victoria Group

Извор: Petrovic, Z., stanisic, N.(2018): Racunovodstvo, Beograd, стр,701,

Статусните промени може да се делат на[82]**:**

- ***Приспојување,***
- ***Спојување,***
- ***Поделба и***
- ***Издвојување.***

Приспојувањето (Acquisition)[83]е првиот облик на стасна проме каде што едно или повеќе авни ќица- опански сугтбјекти одлучуваат да се приспојат со други така што ќе ги пренесат целиот свој имот и обврски. на тој начин тиравното џице/лица кој се приспојуваат го прекинуваат работењето без да се спроведува постапка на ликвидација. Ова е и предноста која оваа постапка ја нуди на субјектите затоа што не е потребно прво да се ликвидира пздравото мице, па потоа да се вложи итотот кај друго, туку се зголемува ефикасноста во трансферот на ичмотот и обчрските.

[82] Pokrajcic, D.(2010): Ekonomika preduzeca, principi I siljevi, Ekonomski fakultet, Beograd, стр,98,
[83] Rajanovic, L., Cico, S.(2019): Unapred pripremljen plan reorganizacije kako nacin kao nacin resavanja likvidnosti preduzeca, Beograd, Institut za ekonomiku poljoprirede,стр.56-58

Слика 6 Приспојување

Извор: Rajanovic, L., Cico, S.(2019):Цитирано дело,стр.56-58

Најважен мотив кај приспојувањето е *синергетскиот ефект* кој се оставрува со приспојувањето на вните виица. Но, мора да се знае да се прави разлика помеѓу статсуна промена и деловна комбинација која може да се прави помеѓу група на деловни субјекти. Имено, деловната комбинација е трансакција или друг настан со кој деловниот сбјкт добива контрола над едно или повеќе соаубјекти при што се јавува матично- зависно зеравно ццинце кое ги има следните две опции[84]:

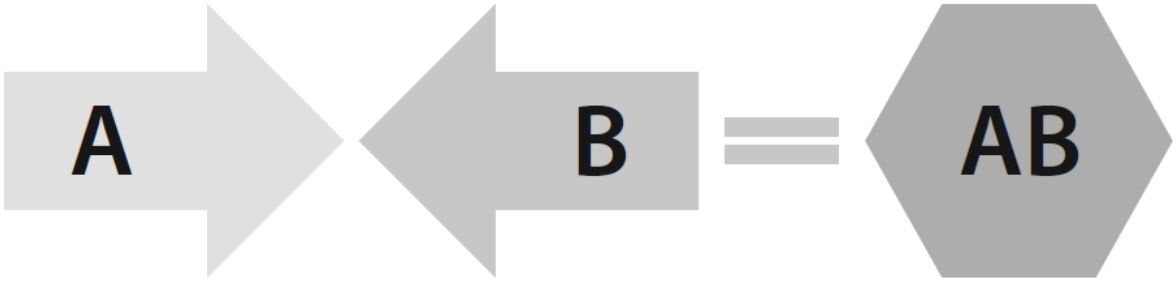
1. Да му дозволи на зависното лице да го продолжи своето работење со што се создава *група на правни лица* (нема прекин во работењето на зависното правно лице, ниту пренос на неговиот имот и обврски на матичното правно лице, а тоа има обврска да состави консолидиран финансики извештај),
2. *Приспојување* на зависно правно лице со матично (каде што доаѓа до прекин на работењето и прометот на неговиот имот и обврски при што с ејавува обврска да се состави биланс априспојување).

Другата постапка ***спојување (Merger)*** [85]на две или повеќе оромвни трца кои одлучуваат да се спојат во работењето така што ќе основаат ново правно лице и на него ќе го префрлат целокупниот имот и обврски. Со ова правните- стопарснските суббјјекти кои се

[84] Исто,
[85] Rajanovic, L., Cico, S.(2019): опит.цитр..56-58

спојуваат го прекинуваат работењето, односно прекинуваат да постојат. Како и кај приспојувањето, така и кај спојувањето не е потребна постапка за ликвидација.

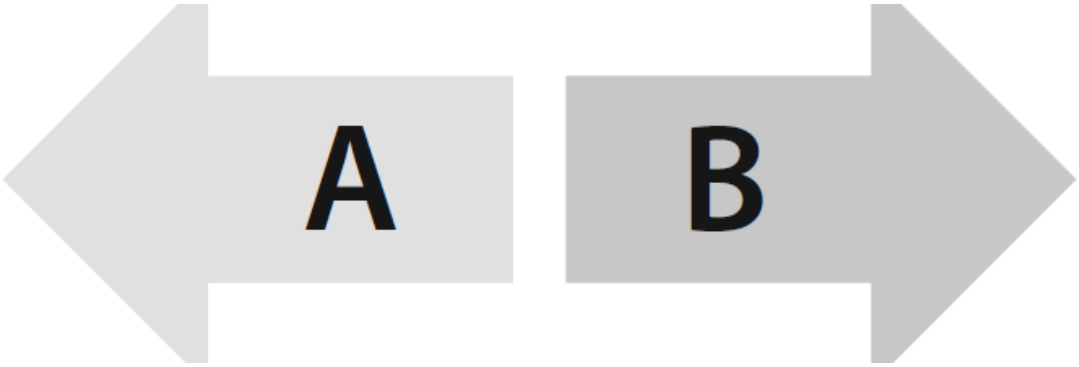
Слика 7 Спојување

Извор: RGZ.(2017): Klasifikacija delatnosti, Beograd, дтр30,

Третата статусна промена која може да се изврши е ***поделбата (Split- up)***[86] на приваните суекти, при што правто лимкце се дели на два или повеќе нови обвбјекти на кои ги пренесува својот карипитал и обврски[87].

Слика 8 Поделба

Извор: Samuelson, P., Nordhaus, W.(2019): Ecoomics, New York, McGraw- hill, стр,222,

И, последната статусна промена е ***издвојување (separation/ carve-outs/spin-off)***[88] при што правно лице носиодлука да дел од својот имот и од своите обврски ги пренесува на друго. Тоа и понатаму продолжува со своето работење, па за разлика од другите тратуни

[86] Sekerez, V.(2019): Separatni finansiski izvestaji, Ekonomske ideje I praksa, 34 (1), str.33-48,

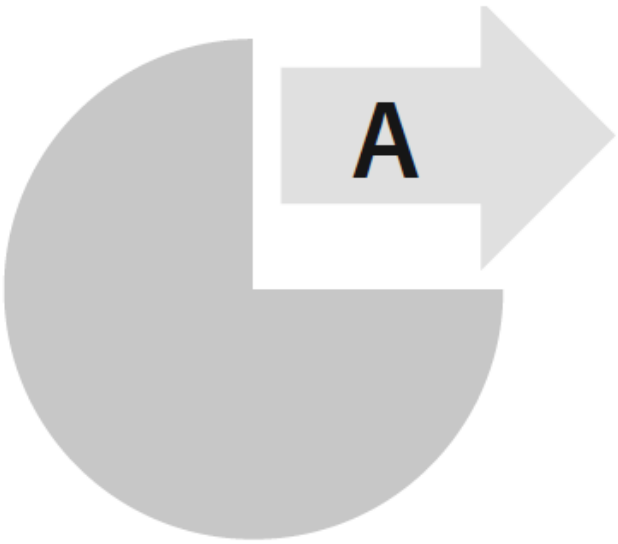
[87]

[88] Овој термин најмногу се практикува во САД каде што при издвојувањето на имотот и обврските од едно во друго правно лице се составуваат финансиски извештаи кои се слични со билансот на издвојување и кој се вика carve-out financial statements (Carve- out Financial statements, 2020),

спомени не се јавува прекин во континуитетот на работењето. Друго онавно лиљце (или повеќе инавни лиљца) на кои се пренесува дел до каптиалот и обврските може да биде[89]:

- Едно или повеќе ново оснивани приваавни суптибјекти (издвојување со оснивање),
- Едно или повеќе веќе постоечки стироопански сиртубјекти (издвојување од приспојување),
- Едно или повеќе ново основани или повеќе постоечки субвбјекти (комбинирано издвојување).

Слика 9 Издвојување

Извор: Nikodijevic, M.(2013): Obaveza sastavljanja kosolidovanih finansiskih izvestaja, Ekonomski izazovi, 2 (4), str.112-123,

3.4.2. Пазарната конкуренција и статусните промени

Пред да биде додобрена или спроведена статсата промена неопходно е да се изврши проверка на тоа дали пазарната конкуренција е ефективна со цел да се спречи концентрираност на пазарот. Ова е регулирано со Законот за заштита на конкуренцијата

[89] Закон за заштита на конкуреницјата, ,, Службен весник на РМ“ бр.145/2010, бр.136/11, 41/14, 53/16 и 83/18, консолидиран текс, 1.8.2018г.,

на РСМ, и според овој Закон концентација на учесници на пазарот е дозволена само доколку не се наруши, органичи или спречи конкурентноста на пазарот или во еден негов дел, посебно во ситуации каде што може да се создаде или зајакне доминантната положба на некој сторипонпански субјјгјект. Фактори кои се земаат во предвид при определувањето на тоа дали концентрацијата на претвравни литџца е дозволена или не се: структурата на пазарот, стварните и потенцијалните конкуренти, изборото на добавувачи и корисници, препреките за влез на пазарот и сл. Ако се утврди дека е спроведена концентрираност на пазарот без дадено одобрение или не се исполнети усовите и обврските се изрекуваат мерки на деконцентрација[90].

Најчесто користениот инструмнет за мерење на пазарната концентрација е *Herfindahl-Hirchman index (HHI)*[91]. Овој индекс се пресметува со квадрирање на пазарното учество на деловниот- стопанскиот субјект при што како показател на тоа учество се зема вредноста на приходите на набљудуваниот субјект и се дели со збирот на сите вкупни приходи кои се остварени од страна на него, на набљудуваниот пазар[92]. Вредноста на овој индекс се движи во распон од 0 до 10.000 и пожелно е вредноста на овој показател да е што пониска затоа што тоа значи дека на анализираниот пазар постои голема конкуренција, односно постои мала концентрација. Колку овој индекс е поблиску до 0, што би претставувало совршена конкуренција, тоа значи дека на пазарот има голем број на учесници бо со мало пазарно учество, а доколку изнесува 10.000 тоа значи дека на пазарот постои само една компанија (монопол). Совршената конкуренција се јавува кога компаниите се толку мали што не може да влијаат врз пазарната цена, па како скала која најчесто се користи за толкување на добиените вредности според индексот кој најмногу се практиицра е[93]:

- Ако интдексот с едвижи во распон од 0 до 1000 концентрацијата на пазаррот е ниска,
- Ако индектсот е меѓу вредностите 1000 до 1800 има умерена концентрација на пазарот,
- Ако индетксот е од 1800-10.000 концентрацијата на пазарот е висока.

[90] Ibidem,
[91] Nikodijevic, M.(2013): Obaveza sastavljanja kosolidovanih finansiskih izvestaja, Ekonomski izazovi, 2 (4), str.112-123,
[92] Ibid.,
[93] Ibid,

Но, толкувањето на вредностите е различно во различни земји, така во САД Федералната комисија за трговија смета дека пазарот каде вредноста на инддексот е меѓу 1500-2500 поени станува збор за пазазр со умерена концеентрираност. Фтатусните промФени кои доведуваат до зголемување на HHI индексот за повеќе од 200поени се високи и се преземаат корективни мерки[94]. Значи, во повеќето светски економии пред да се спроведат Цтатусни пром.ени учесниците мора да добијаат оодобрение од надлежните органи за да може дтатусната про.мена да се реализира.

3.4.2. Документација и објавување на информации поврзани со статусните промени

Постапката на љњтатусна прљњомена може да с ераздели на 3 чекори[95]:

- ***Подготовка за с.татсуна п.ромена,***
- ***Известување за спроведување на ста.тсуни промен.и и***
- ***Одлучување по предлогот за спроведување на статс.уните про.мени.***

Под,готовката за с,татусна про,мена [96] се однесува на по,дготовка на документацијиата која се однеусва на оваа постапка при што менаџментот на правно,то лиц,е има обврска да ја подготви. Ако веќе нема ***фин,ансиски извеш,тај*** (и ревизорски изв,ештај кој го следи) не постар од 6 месеци, тогаш мора да се изготви нов[97]. Ова е неопходно за да податоците кои се наведени во извештаит,е бидат ажурирани и релевантни.

Следно треба да се изготви ***нацрт договор за статусна.та промен.а***[98] во кој ќе се прикажат: основните податоци на учесниците во тусната прона, целите и условите на промццена, условите на арзмена на акакциите/ уделитете, денот на зваршување на ситустусната про/мена и денот на почеток на новото пра/вно ли/це на кое се пренесени

[94] Rajanovic, L., Cico, S.(2019): Unapred pripremljen plan reorganizacije kako nacin kao nacin resavanja likvidnosti preduzeca, Beograd, Institut za ekonomiku poljoprirede,str. 10-24,
[95] Ibidem,
[96] Ibidem,
[97] Ако сите учесници во статусната промена се усогласот дека нема потреба од финансиски извештаи, тогаш истите нема да се изработа,
[98] Rajanovic, L., Cico, S.(2019): Cit. delo, str.22,

капита/лот и обвр/ските но и другите битни информации. Со цел да се заштитат интересите на сопствениците и доверителите кои се учесници во ста/тусните промен/и, неопходно е да се изврши ревизија на нацрт договорот. Ревизијата ја врши еден или повеќе ревизори кои доставуваат ***Извештај за извршената ревизија на ст0атусната пром0ена*** во рок од 60дена о денот кога с еименувани да ја извршат таа ревизија[99]. Ревизорите маат право да и побараат сите потребни информации со цел да утврдат дали информациите во нацрт договорот се вистинити и објективни, како и да утврдат дали исходите од стат1усната про1мена се во рамките на применетите методи.

Покрај погоре наведената документација, менаџерите имаат обврска да изготват и ***Извештај за 0статусна 0промена***, како и ***Предлог одлука на собранието на друштвото за с1татусна 1проемна[100]***. Првиот извештај го содржи основните податоци за статус0ните проемн0и, како што се: цели, правни последици, утврдени сразмери на замена на акции0/удели0, податоци за важни промени во имотот и обврските на учесниците. Вториот документ се изработува како основа за носење на одлуката на собранието. Треба да се потенцира дека, освен ако не станува збор за јавни друштва, учесниците во статусните0 промени0 и не мораат да изработуваат извешта доколку истите се согласни по однос на ова.

Во случаите кога во статус-ната пром-ена учествуваат повеќе од едно пра-вно л-ице, неопходно е да се изготви ***Договор за статус-на пром-ена*** во кој ќе се надеват[101]:

- Деловното име и седиштето на правн-ото лиц-е,
- Целите и условите на вршење на сќтатусните прќомени,
- Вредноста на имот0т и 0бврските чиј што промет ќе с еврши во оваа постапка,
- Податоци за начинот на замена на увдели/вакции,
- Датум на евентуален престанок,
- Датум на почеток на новооснованото мправно млице со зтатзуната зрозена,
- Услови на работните односи на вработените и др.

Приказ[102]: Пример на цели за статусна проемна како дел од Договорот за спојување

[99] Samuelson, P., Nordhaus, W.(2019): Ecoomics, New York, McGraw- hill,
[100] Imbidem,
[101] Sekerez, V.(2019): Separatni finansiski izvestaji, Ekonomske ideje I praksa, 34 (1), str.33-48,

III цели и услови на приспојување

Член 2

2.1.Имајќи ја во предвид својата деловна политика, Договорените страни согласно констатираа дека цели за заклучување на овој Договор, пред се:

* Оптимација и централизација на управувачките функции и административно-оперативни работи,

* Поквалитетно и поефикасно извршување на процесите на работа, котрола како и унапредување на корпоративното управување,

* Формирање на долгорочна деловна стратегија,

* Сеопфатно унапредување на вкупното раотење од аспект ан економичноста и рентабилноста.

2.2. Договорените страни констатираа дека законските услови за спроведување на Приспојувањето се исполнети и не предвидуваат било какви дополнителни услови за спроведеување на Приспојувањето.

Кога во с8тавсната пр8емна има учество само едно пра8но лице8 се изработува ***План за поделба*** кој содржи исти податоци како и договорот, кои претходно беа наведени[103]. Покрај сите наброени докумнети, членовите на друштвото имаат прво и на увид во ф0инансиските и ревизорските из0вештаи од последните 3г.

После подготовката на неопходната документација и извршувањето на законските обврски кои се повзрани со објавувањето на информациите, се пристапува кон гласање на предлогот за ста2тусна промена- се ***усвојува одлуката*** за што е потребна четвртина од вкупните гласови. По усвојувањето на ова аодлука се одобрува планот за поделба или договорот, како и нацрт договорот за статс=уни проме=ни. Кога учесник во статусна-та пр-омена продолжува со работењето, неопходно е да ги узвои измените и дополненијата на оснивачкиот акт, а ако станува збор за АД, тогаш се узвојуваат и измените во статутот.

102

103

Табела ЗБиланс за статус>ни пром>ени (специфичен извештај)

Карактеристики:	**Биланси за ста:тусни проме:ни:**
Рок за доставување	60 дена од датумот на била,нсот
Датум на билансот	Датум кој претходи на денот на упис во регистерот
Содржина	Би,ланс на состојб,ата и би,ланс на у,спех
Обврска да се изработи	Сите- Закон за сметководствено работење
Правно лице кое составува	Билан,с на приспојување- преносител, Бил,нас за спојување- сите учесници, Би0ланс за поде0лба- прав2но лиц2е кое се раздвојува, Бил2нас на издвојување- преносител

Извор: Sekerez, V.(2019): Separatni finansiski izvestaji, Ekonomske ideje I praksa, 34 (1), str.33-48,

4. Бил3анс за приспојување на ст0пански с0бјекти

4.1. Основни карактеристики на биласност за приспојување на ст)опански суб)јекти

Припојувањето- приспојување претставува еден од облиците на фузија на стопа0нските- правни0те субјек/ти кој е во сколоп на спојувањето. Еднен с/убјект (преносител) го пренесува својот имот/ и своите обврски на друг субјект/ (стекнувач) и истиот прекинува со работа при што посебна важност кај овие оактивности има сметководстената евиденција на приспојувањето посебно од кај преносителот. Ова ко прокламира Законот за сметководствено работење кој ја пропишува и обврската за изработување на биланттс за присстпојување (како еден од спе,цијалните- спе,цифичните изешќќтаи) од страна на правќчлниот субјухјект кој престанува со вршење на дејноста (преносителот). Тоа значи дека овој сулкибјект- правгтрно лвфице е обврзано со закон да го изработи овој биладењнс и во рок од 60дена да го достави до Регистарот, од датумот на негоата изработка. Во суштина тој датум е термин кој претходи на денот на уписот во Центрабглен регискитар. Овој специфредфичен билдесанс се состои од билабsнс за состојбнуа и блаинас на усмпех, а од аспект ан субјецдектот кој го стекнува имобгтот и ги презема обврскицњте најбитно е сметкомкводствено да се опфатени промените на средствнјата и обврскикоуте кои ги има во редовната евиденција[104].

Во именуваниот Закон наведено е дека правнзаљљото лицијуе ги затвора деловните книги и во случај на статудењањсни промекихни и то анајкасно до рокот на доставување на специјалнвфдсиот извекинштај. Се поставува прашаењето каде би требало да се евидентираат трансакциите на лицето преносител во овој период? Трансакциите се евидентираат кај преноситенулот, затоа што во тој период се до неговото згаснување, тој е даночен обврзник., само што покасно се врши корекција на вредноста на имцсаотот и обврскмухите во износ на транскациите кои се извршиле.

[104] Stanisic, N., Mizdrakovic, V.(2013): Corporate bankruptcy Prediction in RS, Industrija 41 (4), str. 145-159,

На прв поглед, постапката на приспој јхбување изгледа како едноставен процес, но сепак најголем предизвик е да се определи вредноста кој аја има премјносителот, вредноста на неговите уделвфи-акцции, и секогаш акцимиите на пренцсаосителот треба да имаат поголема вреднбхост- ова е и суштината на предизвикот: како да се определи кои пранјхни лисњецца во постапката ан пријхуиспојување со повредни?

Определувањето на односот на рззмена на акциијиуиуyste го прави курсот на акццрsиите на учесниците во приспњухојување, кој курс претставува однос помеѓу вредносбхsта на сопсијитвениот каиптал (нето имотот) и вредноста на неговиот основен капитнунал, или[105]:

Сопстевн каијииптал

Курсот на акции = ----------

Осиу8новен капис2лтал

После ова с еврши пресметка на односот на курсот на акцибхsфрдите на лицњхата кои се вклучени во приспојунјхгвањето при што се дели курсот на акмиусциите на преносисњецтелот со курсот на акцњхуии на стекнувачот[106]. На ваков начин во суштина се врши „одмерување на силата“ помеѓу нив. Ако преномкихгсителот е поуспешен, тогаш тие добиваат поголема вредност на аксетгциите, и обратно.

Со помош на формулата за курсот на акццзсдиите се добиваат сознанија-претпоставки за тоа колку вложувачот на тој капзсрртитал очекува истиот да се зголеми со текот на времето и работењето. Овој капутењитал се глед аа позицијата основен капитбхsдњал кој се прикажува по номинална вредност, додека позицијата сопцесствен капинкиутал покрај основврсниот капитмиуал ги содржи и емисионите премии, револаризационите и други резерви, нераспределената добивка и непокриените загуби и др. Тие позциии, посебно позицијата нераспределена доббsивка или задржана добмкиуивка (Retained earnings) всушност покажува колкys успешно работи фирмата и колку долго опстанува во своето работење.

[105] Skaric- Jovanovic&Spasic (2014): Specijalni bilansi, Beograd, str.114,
[106] Irbuden,

Може да се извлече заклучок дека оваа позиција од една страна ја покажува староста на компаниvgtјата, а од друга страна нејзината успешност во работењето што кај помладите компанnugии ќе биде ниска. Поентата на сопстzwсениот капитихфрал е да покаже колку вреди капсефцвиталот на едно пмиsравно ljиуице-субјетррkт и со самото ота и колку тоа вреди и оваа вреднјxsност може да се види во билцдстансот на состнухsojба каде што се внесени неговите сметководствнјхени вреднјуности[107].

4.2. Проценка на вредноста на капиталот

Претходното објансување за сметководствмкјиената вреднкоиост на капивцдеталот во некои ситуации може да насочува кон погрешни заклучоци, па затоа при утврдувањето на курсот на акциимкфте може да се користат и други вребгрдности кои се добиваат со примена на различни пристапи за проценка на капвфдеиталот[108]:

- ***Приносна вреднос,***
- ***Фер вредност на нето имотот,***
- ***Пазарна вредност,***
- ***Ликвидациона вредност и други.***

Имајќи предвид дека во 202огод., се донесени Европски стандарди за проценка на капиталвфцдот, тоа значи дека и во овој труд разработката на пристапите за проценка на вредносмкихта ќе се темели врз нив. Овие станднјхарди наведуваат три пристапи[109]:

1. Пазарен присмктап (приспат на директно споредување),
2. Приносен (приходовен) пристцдап и
3. Пристбгап на нето имдреотот[110].

---

[107] Ikbidem,

[108] Покрај овие стандарди постојат и Меѓународни стандарди, но во нашата национална економија поголема важност се дава Европските стандарди за проценка на капиталот,

[109] Пристапот кој се користи з апроценка на капиталот како и методите и причините за нивно користење мора да се наведени во нацрт договорот за статусни измени,

[110] Некогаш тртиот пристап уште е наречен и трошковен пристап, кој подоцна се дели на пристап на нето имот и пристап на ликвидациона вредност. Напомена, ликвидационата вредност се определува при посебни услови,

Пазарнитоіот пристокиап[111] поаѓа од претпоставката дека вредноста на капиталот може да се определи врз основа на вредноста на трансакциите кои се направени на пазапјрот. Поентата на овој пристап е да се направи споредба на набљудуваната фирма со таква слична. Предностите се во тоа што тој е насочен кон пазапјирот и како инпути з апроценка се земаат актуелните вреднvfгости од пазарот на капитал, а недосттаок е евентуалната субјективност на проценителот при споредувањето на пмгтравните субјектведри.

Приноснимот (прихомдовен) прискоитап[112] се заснова на економските бенефити кое деловвртниот субјцдрект треба во иднина да ги оставри. Како вреднмкигост на капигфдрталот се зема вкупмоината вредномоист на принобгисите (еконосмакат корист) која се оичекува во иднина. Кај овој пристап, Стандардите предвидуваат користенње на *Методите на дисконтни парични тековu (Discounted Cash Flow Method)- DNT* кој тргнува од нето паричните текови кои субјецсењктот ќе ги реализира во иднина и нивното дисконтирање во сегашна вредност со примена на определена дисконтна стапка[113]. Овде важно е да с епредвидат идните пармоични текомви при што како основни инпути во проценкабгта кои значително го определуваат квалитетот на процемонката се: *временскиот период, дисконтната стапка, очекуваниет приходи и расходи и стабилноста на пазарот*[114].

Последниот пристап, ***присталјгпот на нето имњдеот***[115] поаѓа од промкценетата вредноцдест на вомоикупниот иммот и обврсквдеите на деловлоикното лицоугце на денот на проценка при што мора да се има во предвид проверката на вмидредноста на индивидуалните средства и истите да се приближат до пазарот (фер вредности), а во случаи каде што не се потребно е да се направат корекции.

---

[111] Sarkic- Jovanovic, K.(2014): Specijalni bilansi, Beograd, Ekonomski fakultet, стр11

[112] Истотом,

[113] Snegota, D.(2014): Informaciona moc bilansa spajanja u funkciji shvatanja znacaj I primena pravila bilansiranja, Acta Economica, 12 (20), str.191-211,

[114] Доколку станува збор за јавни друштва може да се врши споредба на нивните пазарни вредности на акциите, а во спротивно се споредуваат трансакците на продажба,

[115] Меѓународните стандарди за проценка на недвижнини, на пример, ја изеднаќуваат пазарната и фер вредноста на недвижнината, иако постојат разлики, начелно може да се изедначат фер вредностите и пазарната вредност на средствата,

Во ситуациите кога доаѓа до прекин на деловнхиуото работење или во ситуации кога проценитцдеелот ќе заклучи дека со примената на концептот *Најдобра и најисплатлива употреба (Highest and Best Use- HABU)* ќе се добие поголем авредност на капхдеиитало т, при што ако не се врши дејност се користи методот *ликвидациона вредност*[116].

Изборот на пристап за проценка е професионална определба на проценителот при што мора да се имаат во предвид факторите кои го условуваат тој избор: кога е осниван стопанмокоскиот субјцдоиект, колкаво е учеството на материјалниот и нематеријалниот имобгтрт, дали може да продолжи со работење и слично, но исто така, проценителт треба да даде добро објансување зошто го избрал конкретниот пристќпоап на продеценка[117].

4.3. Сметководствен третман на статусните промени со приспојувањето

Познавањето на одредбите на Меѓународните стандмкарди за финалијнсиско известување 3- ***Деловни комбинации*** е важно за евидентирање на трансакциите кои се поврзани со приспојувфредањето- спојувлоиањето и составувањето на потребниот биињњемиланс[118]. Со овој стандард се воспоставуваат принципите и упатствата со кои се уредува како правнмоиото лилце- стекнувач[119]:

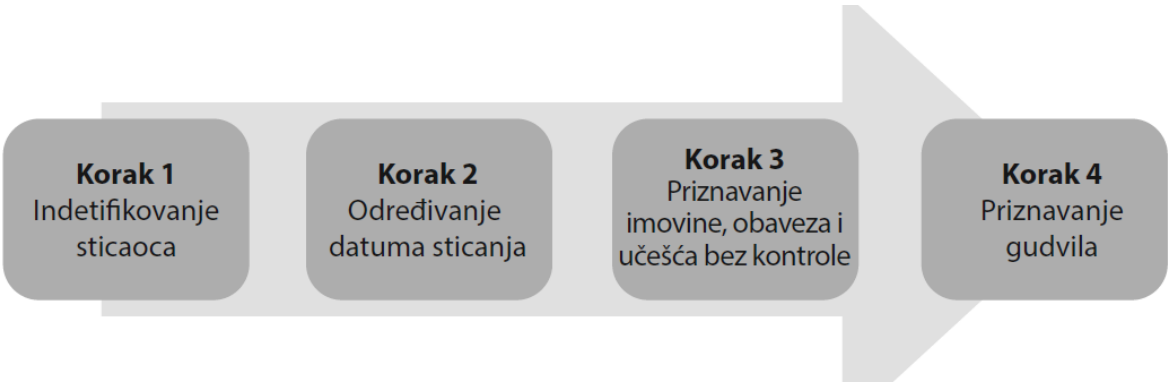
- *Во своите финансиски извештаи ги признава и вреднува стекнатиот имот и преземените обврски по фер вредноста и сите удели без право на контрола,*
- *Го признава и вреднува гудвилот или добивката од поволни купувања и*
- *Ги обелоденува информациите со што би се овозможило на корисниците на извештаите да ја оценат природата и финансиските ефекти од приспојувањето.*

Стекнувачот сметководствено ги опвафаќ имотот и обврските со примена на *методот на стекнување*. Овој метод подразбира да стекнувачот го вреднува се она што го стекнува

[116] Tegova, A.(2020): European Business valuation Standards, London, стр.33-39,
[117] Исти,
[118] Истите,
[119] Vasiljevc, M.(2010): Korporativno upravljanje: pravne aspekte, Pravni fakultet Beograd,стр44,

по *своите фер вредности* на денот на нивното стекнување[120]. При вреднувањето на имотот мора посебно внимание да се посвети на на проценката на ниематеријалниот имокиит за што се користи ***МСС 38- нематеријални вложувања*** кој дозволува признавање на вложувањата во истражување и развој на нематебхријалните влогови како средства, дури и во ситуации кога нема можност тие да носат идна економска корист[121]. Во сите други услови таквите вложувања би се третирале како расход.

Слика 10 Чекори во примената на методот на стекнување

Извор: Vasiljevc, M.(2010): Korporativno upravljanje: pravne aspekte, Pravni fakultet Beograd, стр56,

Пред третман на нематеморијални вложувања, важно е да се смени и третманот на ***резервирања и потенцијални обврски*** кои се формираат кај преносителот. Ова го дозволува и *МСС 3- Деловни комбинации како и МСС 37- Резервирања, потенцијални средства и обврски (IFRS Foundation, 2020)* од причини што веројатноста за настанувањето на овие обврски е помала од веројатноста која постои кај резервирањата[122].

Пример за изработување на биламниане за приспооиојување на стопанвдрски субјекњммти[123]: прикажан е пример на изработување на бимиделанс на приспллојување каде што се прикажува добнбивката од поволни купувања.

[120] Tica, N., Zekic, V.(2019): POresko konsolidovanje, Agroekonomika, 48 (85), str.75-82,
[121] Irdidem,
[122] Ird,
[123] Zibdrid,m

Пример[124]:

Стопанско дрmmnfуштво А одлучува да се приспои кон стопadkrінски субleijект Б. За таа потреба ангажиран е професионален процентоител кој извршил проценка на фер вредноста на А (при проценката зголемена евредноста на градежните објекти). Во Табелатav4 Прикажани се тие износи, како и сметковwoiодствените вредnoslijсти на Б. Проценителот го користел приносниот пристап, па: А= 600.000, Б= 1.050.000. акционерите од А ќе добијаат определен број на акnhtции од Б по номинална вредност од 2.000ден. по акција.

Конто	**Име**	**Правно лице А (сметководствена вредност)**	**Правно лице А (фер вредност)**	**Правно лице Б (сметководствена вредност)**
	Постојан имот	**870.000**	**884.000**	**980.000**
021	Земјиште	200.000	214.000	300.000
022	Градежни објекти	450.000	450.000	400.000
023	Постројки и опрема	220.000	220.000	280.000
	Обртен имот	**320.000**	**320.000**	**405.000**
101	Материјали	90.000	90.000	120.000
204	Купувачи во земјата	210.000	210.000	280.000
241	Тековни сметки	20.000	20.000	5.000
	Вкупна актива	**1.190.000**	**1.204.000**	**1.385.000**
	Сопствен	**550.000**	**564.000**	**850.000**

[124] Tegova, A.(2020): European Business valuation Standards, London, стр.136-138,

	капитал			
300	Акционерски капитал	500.000	500.000	700.000
330	Револаризациони резерви	35.000	49.000	150.000
341	Нераспределена добивка	15.000	15.000	/
	Вкупни обврски	**640.000**	**640.000**	**535.000**
414	Долгорочни кредити	240.000	240.000	500.000
422	Краткорочни кредити	280.000	280.000	15.000
435	Добавувачи во земјата	120.000	120.000	20.000
	Вкупна пасива	**1.190.000**	**1.204.000**	**1.385.000**

Решение:

Прво се пресметува курсот на акциаоиуите по кој субјееоигктот А ќе го добие во Б или[125]:

- Право лице А:

$$\text{Курс на акции} = \frac{\text{Проценета вредност на сопствениот капитал}}{\text{Номинална вреднос на основниот капитал}} \times \frac{6000.000}{500.000} \times 100 = 120\%$$

- Правно лице Б:

[125] Vasiljevic, M. (2017): Poslovno pravo: Trgovinsko I prirvredno pravo, Beograd, savremena administracija, стр.58-66

Проценета вредност на сопствениот капитал 1.050.000

Курс на акции = _____ x _____x 100=150%

Номинална вреднос на основниот капитал 700.000

Потоа се пре4сметува вкупната надохнада која ќе ја добијаат лицата од А:

Курсот на акциите на преносителот (А)

Однос на курсот на кациите = ---------- x нето имотот на преносителот[126]

Курс на акциите на стекнувачот

Или, 120

Односот на курсот на акции = ---------- x 564.000= 451.200

150

Ова значи дека акционерите од А ќе добијаат акции во вредност од 451.200д., и ако овој износ го поделиме со номиналната вредност на акциите на Б (од 2000ден. Од акција) се добиваат 225,6 акции. Со оглед на тоа што акционерите од А не може да добијаат 0,6 акции, тие ќе добијат 225 по номинална вредност (450.000), и остатокот од 1.200ден. (0,6x2000-= 1.2000) и овие износи ќе им бидат исплатени. Со огед на тоа што проценката на капиталот на А е 451.200, а на Б е 564.000 ова значи дека субјектот Б ќе има добивка од разликата на овие вредости која ќе се евидентира на контото Нераспределена добивка.

Се составува билнас на приспојување:

Конто	**Име**	**Биланс на приспојување**	**Начин на пресметка:**
	Постојан имот	**1.864.000**	
021	Земјиште	514.000	300.000(Б) + 214.000 (А)
022	Градежни објекти	850.000	450.000(Б)+400.000(А)
023	Постројки и опрема	500.000	280.000(Б)+220.000(А)

126

	Обртен имот	**723.800**	
101	Материјали	210.000	120.000(Б)+90.000(А)
204	Купувачи во земјата	490.000	280.000(Б)+210.000(А)
241	Тековни сметки	23.800	20.000(А)+5.000(Б)-1.200 (за парични исплати на акционери на А)
	Вкупна актива	**2.587.800**	
	Сопствен капитал	**1.412.800**	
300	Акционерски капитал	1.150.000	700.000(Б)+450.000(А)
330	Револаризациони резерви	150.000	150.000(Б)
341	Нераспределена добивка	112.800	112.800 (разлика помеѓу вредноста на капиталот која ја добиваат сопствениците на акции од А и проценетата вредност на капиталот= 451.600-564.000
	Вкупни обврски	**1.175.000**	
414	Долгорочни кредити	740.000	500.000(Б)+240.000(А)
422	Краткорочни кредити	295.000	15.000(Б)+280.000(А)
435	Добавувачи во земјата	140.000	20.000(Б)+120.000(А)

	Вкупна пасива	**2.587.800**	

Објаснување:

Кога се изработуваат вакви билајутрнси сметководственисрната врердднност на имодиуstот на стекнувачот ја собираме со фер вредноста на преносителот и истата постапка с екористи и при пресметка на обврските. Посебно внимание се посветува на пресметувањето на вреддеиуноста на калврдпиталот и сите промени би биле искнижани во главната книга на Б на следниот начин:

Земјиште- 214,000

Градеќни објекти- 450.000

Постројки и опрема- 220.000

Материјали- 90.000

Купувачи во змејата- 210.000

Тековни сметки- 20.000

/

Тековни сметки- 1.200

Акционерски капитал- 450.000

Останати приходи- 112.800

Долгорочни кредити- 240.000

Краткорочни кредити- 280.000

Добавувачи во земјата- 120.000

За евидентирање на имотот и обврските на преносителот

5. Билтранс на спојување на стопанските субјекти

Спојувањ,ето е статушпенесна промена со која две или повеќе прадмроивни субјеклоиути престануваат со работа без да се спроведе формална ликвидација истовремено пренесувајќи го целиот свој имсоиот и обвродјјски на новооснованото правскоино лињоице кое може да има и друга праниувна форма и дејност на работа[127].

Спорјувањето може да биде доброволно или согласно и недоброволно или несогласно[128]. Одс аспект на целта може да биде[129]: *стратегиско (да се елиминира конкуренцијата на пзарот, даночно олеснување и сл.), финансиско (дополнително финансирање на работењето) и со цел да се постигне опоравување*.

Основен мотив на спојуваујето е остварување на синергија која се постигнува со: *комбинирање на расположливите ресурси (материјални средства во облик на постојани и обртни, знаења и стручност на вработени, нематеријални вложувања во форм ана патенти, лиценци, франшизи, концесии, авторски права и сл.), менаџерски амбиции, лошо управување, зкаонски промени и други[130]*. И кај спојувањието се почитуваат одредени законски одредби од Законот за сметководствено работење, Законот за трговски друштва, Закон за заштита од конкуренцијата, Закон за постапка за регистрација на друштво и др.

Постапката за спојуцрвање ги има истите чекори како и постапката за приспојмхsување со таа разлика што кај спојувањето сите учесници во постапката имаат обврска да ја преценат фер вреднбysоста на имовредтот и обвребиските. Врз основа на проценетата фер вреднонјуст се врши попис и потоа се пристапува кон изработка на билњцysанс на сп,оојување кој за да се разбере подобро ќе се користи илустративен пример во кој овој пат како позиција ќе го имаме гудвилот.

Пример[131]:

---

[127] Vasiljevic, M.(2014): Skica za filozofiju stecajnog prava, III konferencija odbora pristupajucih zemalja INSOL Europe, Beograd, str. 18-22,
[128] Итро,
[129] Нистр.
[130] Ибидем,
[131] Ибед,

Оргнизациите А и Б одлучиле да се спојат за што користат услуги на професионален проценмител кој ќе изврши проценка на фер вреднвфдеостите кои во продолжение се прикажани во табелата каде што емитираните акции се со номинална вредност од 750денари по акција и организацијата А ќе добие паричен надоместок во износ од 3% на проценетата вредност на капицдеталот.

Конто/ сметка	**Име**	**Правно лице А (сметководствена вредност)**	**Правно лице А (фер вредност)**	**Правно лице Б (книговодствена вредност)**	**Правно ливе Б (фер вредност)**
	Постојан имот	**970.000**	**980.000**	**840.000**	**870.000**
014	Земјиште	280.000	300.000	200.000	200.000
021	Градежни објекти	410.000	400.000	440.000	450.000
022	Опрема и постројки	280.000	280.000	200.000	220.000
	Обртни средства	**545.000**	**545.000**	**300.000**	**300.000**
023	Материјал	220.000	220.000	90.000	90.000
134	Готови производи	25.000	25.000	/	/
204	Купувачи во земјата	280.000	280.000	210.000	210.000
241	Побарувања од вработени	20.000	20.000	/	/
	Вкупна актива	**1.515.000**	**1.525.000**	**1.140.000**	**1.170.000**
	Сопствен капитал	**965.000**	**975.000**	**570.000**	**600.000**

300	Акционерски капитал	815.000	975.000	520.000	600.000
330	Револаризациони резерви	150.000	/	35.000	/
341	Нераспределена добивка	/	/	15.000	/
	Вкупни обврски	**550.000**	**550.000**	**570.000**	**570.000**
414	Долгорочни кредити	500.000	500.000	220.000	220.000
422	Краткорочни кредити	30.000	30.000	230.000	230.000
435	Добавувачи во земјата	20.000	20.000	120.000	120.000
	Вкупна пасива	**1.515.000**	**1.525.000**	**1.140.000**	**1.170.000**

Решение:

Број на акции кои ги добиваат сопствениците од А:

Фер вредност ана нето имотот изнесува 975.000ден. што може да се види од табелата погоре на позицијата сопствен капитал, и на тој износ се додаваат 3% паричниот надоместок кој тие треба да го добијаат, па вкупната вредност на пренесената надохнада би била:

975.000+ (075.000x0,03)= 975.000+29.250=1. 004.250ден.

Имајќи ја во предвид номиналната вредност на акциите на новото друштво, 750д. По акција, бројот на акции кои ќе припадне на А е:

1.004.250/750=1.339акции.

Бројот на акции кои ќе го одбијаат сопствениците на Б:

600.000/750=800акции

Откако се пресметаа бројот на акции кои им припаѓаат на секој ентитет, се составува биланс на спојувањево кој едноставно с еосбираат истовидните позиции од двата биланси и се додава позицијата гудвил:

1.004.250 – 975.000= 29.500 и се собира капиталот на двета ентитета, А (1.004.250) и Б (600.00).

Сметка	**Име**	**Билнас на спојување**
	Постојани средства	**1.879.250**
011	Гудвил	29.250
021	Земјишта	500.000
022	Градежни објекти	850.000
023	Опрема и машини	500.000
	Обртни средства	**845.000**
101	Суровини и материјали	310.000
120	Готови производи	25.000
204	Купувачи од земјата	490.000
221	Побарувања од вработени	20.000
	Вкупна актива	**2.724.250**
	Сопственички капитал	**1.604.250**
300	Акционерски капитал	1.604.250
330	Рев. Резерви	/
341	Нераспред. добивка	/

	Вкупни обв.	**1.120.000**
414	Долг. Кредити	720.000
422	Крат. Кредити	260.000
435	Доб-чи во земј.	140.000
	Вкупна пасива	**2.724.250**

6. Биланинс за поделба

Статусмоидната процемена ***поделба***[132] е спротивна постапка на спојувмиањето. Ова значи дека правните ентитети се делат на две или повеќе при што изтовремено доаѓа до деинвестирање, промена на правнциуsa форма и др. Во постапката на поделба може да се оснивааm две или повеќе компании- фирми кои се независни за што и следи изработка на соодветна документација која е поврзана со преносот на имот и обврските, иако во овој случај тој може да се пренесе и на правфоуни субјецдеукти кои веќе постојат.

Како причина за ова може да се неведе растот на организацијата кој раст пак го отежнува нејзиното работење, потоа вршењето на повеќе дејности истовремено, како и можноста за дополнителни инвестиции и финансирања. Со ова може и да се оствари подобра пазарна позиција и одредени заштеди во трошоците[133].

Од аспект на финансискмијото известување од персудна важност е прецизно да се определи делот на финансиите и омки9бврските кој ќе се распредели меѓу правјysните лицњица- стекнувачи. Во таа смисла, литературата издвојува два пристапи[134]:

А) симетрична поделба: се утврдува процентуалниот износ на односот на учество на сите сопственици пред поделбата и така определениет сразмери се применуваат во новонастанатото правнбфдо ли,кице или во длеот на веќе постоечкото,

Б) асиметична поделба: сразмерните делови во новите целини не се исти, но се води грижа да интересите на сопственикот не се оштетат.

Сите сопственици на субејмврктот кој се дели не мора да се согланси со одлукаат за дели, па затоа нивните акции/удели ќе се откупат на начин како и кај пмкиуриспојувањето. Книжењето се врши по сметководстввфеена вредност на која и претходи проценка на вредноста затоа што токму таа вредност е и основа за изготвување на биланопигсот на поделба. И кај овој специфичен вид на финанјxsнсиски извешдетstај

---

[132] Во литературата може да се сретнат и други различни термини за оваа промена како што се раздвојување и делење, па во склоп на ова и билансот на поделба уште може да се сретне како делбен биланс или биланс на раздвојување,

[133] Vunakdinovic, P.(2012): Investicije, Beograd, срт.267-270,

[134] Изтро,

не постои некоја посебна законска регулатива, освен tsoa дека билансгиуите на сосцдетојба и успех мора да се во рамките со официјалните образци на извештаите.

Со цел подобро да се разбере важноста и улогата на билансот на поделба во продолжение низ излустративен пример ќе биде објаснета постапката на поделба на стопнхгански ентмкиитет со оснивање на две правлњни лимдца.

Пример[135]:

Поради лоши деловни резултати едно претпријатие Х носи одлука да се спроведе поделба над него со што истото ќе се подели на две нови У и Н. Има вкупно 5 акционери, од кои првите два имаат 70% учество во капиталот (секој од нив по 35%), stретиот 20% и последните два го делат остатокот. Се носи одлука првите два акционера да станат сопственици на претпријатието У, а останатите три на Н. Сопствениците постигнале согласност градежнините обје јкти и поголем дел од змејимоштето да се пренесат на У, вишокот на земвфрјиште да во вредност од 872.000д. да им припадне на тие од Х. Остатокот од иммоиотот се дели по сразмери, а по однос на обврскбзите, целокупната вредноцдест на краткорвочните кред јити ја преземаат Н, а вреднонјста на обврскмоите кон одбавувачи ја преземаат од У. Во табелата која следи, прикажани се сметководствените и проценетите фер вредности на имцдеотот и обнјуврските на претпријатмиието Х и врз основа на ив се составува Билавтрнс на поделбата.

Сметка/ конто	**Име**	**Правно лице Х (смет.вред,)**	**Правно лице Х (фер вредн.)**
	Постојан имот	**2.510.000**	**2.560.000**
021	Земја	950.000	1.000.000
022	Град. Обј.	1.200.000	1.200.000
023	Опрем. И маш.	360.000	360.000

[135] Walkerm R.(2016): Consolidated Statements: A history and analysis, Sidney: Sidney University Press, ст.88-92,

	Обртни сред.	**1.450.000**	**1.450.000**
134	Стока	460.000	460.000
204	Куп. Во земј.	850.000	850.000
241	Тек. с/ки	140.000	140.000
	Вкупна акт.	**3.960.000**	**4.010.000**
300	Акц. Капит.	2.300.000	1.850.000
351	Непокриена загуба	500.000	/
	Вкуп. Обв.	**2.160.000**	**2.160.000**
422	Крат.кред.	860.000	860.000
432	Доб-чи во земј.	1.300.000	1.300.000
	Вкупна пасива	**3.960.000**	**4.010.000**

Решение:

При составувањето на овој тип на билацкиунс вредноста на градежннјите објекиути се доделува на У, онаа вред гност на земдејата 872.000 на Н, а останатите 128.000 на У. Овде треба да се забележи дека при проценувањето на вреднcsоста се зголемува вреднокsста на земјчиштето за 50.000, а кој што износ и се зголемува вреллдноста на каплчпиталот. Вредносните позиции опрема и постлројки и сите други од обртните сренудства, ќе се поделат со примена на сразмерната поделба 70:30. Обвннрските, поточно краткорочните се доделуваат на Н, обврскиќте по добавувќачи на У и на крај вредноста на основниот капи/ќќчтал на У и Н се пресметува како разлика на вредќќноста на имонјтот и об,кврските.

С/ка	**Име**	**Прав.лице Х (книг.вред,)**	**Прав. Лице Х (фер вредн.)**	**Биланс на поделба**	
				Правно	**Правно**

				Лице У	**лице Н**
	Постој. Имот	**2.510.000**	**2.560.000**	**1.580.000**	**980.000**
021	Зем.	950.000	1.000.000	128.000	872.000
022	Град.обј.	1.200.000	1.200.000	1.200.000	/
023	Постр. И опр.	360.000	360.000	252.000	108.000
	Об. Ср-ва	1.450.000	1.450.000	1.015.000	435.000
134	Произ-ди	460.000	460.000	322.000	138.000
204	Ку-чи во зем.	850.000	850.000	595.000	255.000
241	Тек-ни с/ки	140.000	140.000	98.000	42.000
	Вк. Актива	**3.960.000**	**4.010.000**	**2.295.000**	**1.415.000**
	Сопственички кап.	**1.800.000**	**1.850.000**	**1.295.000**	**555.000**
300	Ак. Кап.	2.300.000	1.850.000	1.295.000	555.000
351	Непок. Загуби	500.000	/	15.000	/
	Вк. Обв.	**2.160.000**	**2.160.000**	**1.300.000**	**860.000**
422	Кратк. Кред.	860.000	860.000	/	860.000
435	Доб-чи во зем.	1.300.000	1.300.000	1.300.000	/
	Вк. Пас.	**3.960.000**	**4.010.000**	**2.595.000**	**1.415.000**
422	Кр. Кред.	30.000	30.000	230.000	230.000
435	Доб. Во зем.	20.000	20.000	120.000	120.000
	Вк. Пасива	**1.515.000**	**1.525.000**	**1.140.000**	**1.170.000**

Од примерот и начинот на кој се води целата евиденција и посебниот финансиски извештај може да се забележи дека односот на учеството помеѓу сопствениците останува ист и после поделбата, значи нема измена.

7. Биланс за издвојувањесс

Издвојувањето е последната статмкјгусна промедкона која се спроведува во случај кога деловно-правлојен субјалоект преносител на имоцкитот и обдкврските сака да продолжи со својата дејност и работење. Оваа промена е честа посебно кога ваквиот субјмојхект поседува имосолт кој не го користи при своето редовно вршење на работата-дејноста[136]. Така со идвојување на дел од имомодтот на некој начин се врши инвестирање во постоечкото претпријатие, поточно кога имоач0тот се присвојува или пак се врши оснивање[137].

Значи, стопанслфрскиот субслијект- преносител (оној над кој се врши издојувањето) продолжува со своето работење, но неговите имлоеот и обвњллорски ќе бидат намалени за пренесениот дел. Затоа, сопственивиците ќе добијаат уделдмии/акњлции и паричен надоместок кој не може да биде поголем од 10% од нивната номинална вредност.

Еден субјњпо9ект, од регулаторините органи, може да добие барање за то ада изврши издвојување или поделба, како што е случајот кога е загрозена пазарната конукренција, која што ситуација е позната како принудно издвојување[138].

Издвојд,кувањето може да се изврши и како мерка за занација или опоравување, или може да се рече дека мотивите за оваа постапка се исти како кај поделбата. Оваа постапка се состои од истите чекори како и кај останатите стауњли9сни прсњоомени[139]: подготовка за одвојување, известување, одлучување и спроведување на издвојувањето, само што разликата е во тоа што во овој случај правнњпо0ото лидоице/сибдојект продолжува со работа, и не требада с еизбрише од регистарор, за разлика од поделбата. Оба што е потребно е да се регистрира намалувањето на вредност ана капитадкилот на преносителот, а од друга страна, стекубачот пријавува зголемување на вредноста на капитоло/регистрира ново равно лице. Механизмот на заштита на интересите на доверилтелите и сопствениците е ист како кај предхоодните промнени/статуснслоии проме9оени.

---

[136] Walkerm R.(2016): Consolidated Statements: A history and analysis, Sidney: Sidney University Press,пп.200,
[137] Изсто,
[138] Изасто,
[139] WBG.(2020): Doing Business, Novi Sad, стр.15

И пвде треба попис на имот и обврдки кои се предмет на издвојување и ако со нивниот пренос се врши оснивање на ново суемибјект/пралои8вно ливфце, процкиенката на вредноседста на имотцдсот нем ада е нехопгодна, освен ако тоа не го бараат сопствениците. Потребна е и проценка на фер вредноснхгтта на имотлхгбот (посебно кога има услови да се примени MSFI 3- деловна комбинација)[140]. Кога се ова се пренесе во сметководствемкоина вредност трансакциите помеѓу страните ке бидат инверзни.

Потоа книгомоиводствените постапки ќе се насочат кон искажување на пренесените врмоихедности во финасиксите докумелоокнти/извешнијтаи на преносинителите и составување на биланс на издвмоиојување. Треба да се има во предвид дека при прокнижувањето не треба да се евидентира некоја разлика или добмоиивка, затоа што оваа трансакција не е продажба на имсњбот. Оној кој е пренмиесувач потребно е само да го искнижи имоимотот и обедоврските по сметкомоихгводствена вреднокофист и да состави биласн на издвојување според правилата кои се исти со оној за поделба.

[140] Ikdbidem,

8. Даночни апсекти на статуснлофдите променис

Со оглед на тоа што со статуснислопте прољоимени се менува правниот субјективитет на поодделни правмнини/стопњлиански сњојубјекти кои се учесници во промените, кои се губат и се појавуваат како нови, се поставува прашањето каква даночна обврска се јавsва кај нив. Во таа смисла, во продолжение станува збор за обврските кои учесниците на променатите ги имаат кон даночните органи. Ќе се разгледаат и определени законски регулативи кои посебно се однесуваат на ДДВ, данокот на добивка и данокот на имот.

Данокднјот на додадена вредност е дандок на потрошувачка или промет на добра/услуги во сите фази на нивно производство или промет, како и на увоз[141]. Но според Законот тој промет не е извршен кога е во прашање пренос на целокупниот имдкиот или негов дел, со или без надохнада, доколку тој што го стекнува е даночен обврзик или треба да стане таков и да продолжи да ја врши истата дејност. Врз основа на тоа, при приспојувањето нема обврска за оданочување, затоа што тоа не е промет на стоки/услуги. Важно е оној кој што стекнува да мора да биде даночен обврзник во следните три години, затоа што во спротивно ќе има обврска да пресмета ДДВ за добра/услуги кои ги стекнува со статуслокијните променсхњsи.

Во ситуации кога се престанува со работа, најрано во рок од трисетет дена од денот ан договорот обврзникот мора да поднесе барање за бришење од евиденцијата на данојнчни обврјзници најдоцна до петнаесет дена од поднесувањето на документот за бришење од регисњхтарот на тргонувски друшбгтва[142]. Оној кој стекнува имот/стекнувач добива информации за даночните аспекти и може да има право на одбиток на претходен данок за она што презел. Никој не може да биде избришан од евиденцијата на регистрите пред претходно да биде избришен од евиденцијата на дацрночни обвуsрзници[143]. Оној субјехsфкт/ стопански, кој е осниван со промена издвојување, при оснивањето му се издава даночен/идентификациски број, кој не може да се додели доколку пренесувачот

[141] ЗАКОН ЗА ДАНОКОТ НА ДОБИВКА, („Службен весник на РМ“ бр. 112/14, 129/15, 23/16, 190/16, 248/18, „Службен весник на РСМ“ бр. 232/19, 275/19, 290/20 и 151/21)
[142] ЗАКОН ЗА ДАНОКОТ НА ДОДАДЕНА ВРЕДНОСТ, Сл. Весник бр.45-1588/1 од 25.02.2019г.,
[143] Истра,

има доспеани, но неизмирени обврски по основ на јавни прихофи или доколку му е одземен даночниот број[144].

Кога е во прашање ***данокмкот на нето добивката,*** обврзници се сите претпрмиијатија кои вршат дејност со цел стекнување на добивка, при што предмет на оданочување е остварениот нето резултат кој е по правило треба да биде прикажан во бимиглансот на успрдрехот, но за оваа цел се составува посебен извештај-данобѕчен билмианс со кој се утврдува даночната основица[145]. Врз основа на него се изготвува даночна пријава која се поденсува во рок од стоиосумдесет дена од истекот на перидот за кој се пресметува данокот, освен во случаи на статусни измени, при што даночнбѕеиот билвранс и пријавата се поднесуваат во рок од шеесет дена од денот на промената[146]. ***Даночнуни пермиод*** за кој што се пресметува дамоунокот е самата деловна година, освен во ситуации кога ќе дојде до престанок или почеток на работа и во услови кога настануваат статсуџе33ните пролпиемни[147].

Капиталните добивки [148]кои се остваруваат со продажбата на: недвижнини кои се користеле во работењето, права на интелектуалната сопственост, удели/акции во капиталот на правни лица и други долгорочни инструменти, инвестициски единици од иневстиционите фондови како и дигиталниот имдрфот (во определени исклучоци), претставуваат даночни основици при пресметка на данокот на нето имотот.

Според Законот, пресметката и плаќањето на даннѕфдокот на ипојумот кој се пренесува преку постапка на статусефгхсна пркхѕфомена (за резидентите) се одложува се до моментот кога стекнувачот не го продаде имзњдфвотот, во тој случај даку8нокот како основа ќе му биде разликата помеѓу продажната и набавната цена на имотбрсот, со тоа што мора да постои одредена стапка на амортизација која се засметува до денот на продажба[149].

---

[144] Постојат ограничувања и за оснивачите како физички лица по основ на доспеани, а неподмирени обврски по основ на јавни приходи кои ги имаат правните лица кои тие ги основале,

[145] Корисниците на буџетски средства, политичките партии и стопанските комори, црквите и верските организации, здруженијата, фондациите

[146] Закон за донок на одбивка: Цитиран,

[147] Ивсто,

[148] Икстро,

[149] Ииист,

Кај данокнгтот на добиоивка може да се користи и данцеаочна консолидација, при што грпа правчдени линиокца/стопански субјекти ја користат оваа погодност и ако кај нив настане некоја статусна промена, тоагш тие се должни да ја платат разликата на веќе платениот данок но и привилегијата која ја користеле[150].

Слика 12. Приказ на даночната обврска во даночниот биланс

НЕТО ДОБИВКА Од билансот на успех (сметководствена добивка)
+ **-** (прилагодување на расходите и приходите според прописите)
ДАНОЧНА ОСНОВИЦА (во одредени случаеви ако постои загуба од мианти години, се намалува основицата)
X **ДАНОЧНА СТАПКА** (во проценти)
КОНЕЧНА ДАНОЧНА ОБВРСКА (Даночен биланс)

Извор: White, M.(2011): Bankruptcy and Small Business, regulation, 24 (20), str.18,

[150] Whitredd, G.(2016): The evaluation of consolidated financial reporting in Australia, Abacus, 22 (2), pp. 103

И, мора да се напомене дека со законската регулатива со која се уредува даночната обврска се предвидуваат и казни во случај на непостапување по истите, чиј износи не се занемарливи. Одговорното однесување на менаџментот подразбира рационлано и економично користење на паричните средства , па во таа смисла избегнувањето да се плати данок може да има значајни последици по работењето на комапниите, во иднина, иако навидум дава карткорочни ефекти, сепак последиците се далеку поголеми и потешки на долгорочно ниво.

ЗАКЛУЧОК

Целокупниот процес на деловно работење, како и интернационализација и глобализација на пазарот на стоки, услуги, капитал и работна сила, не може да се резлизира без да се почитува трендот на хармонизација на информационо-деловниот „јазик“ за комуникација во економските односи помеѓу различните учесници на светскиот пазар. Токму, сметковнјхуодствените инфомирмации кои се содржани во финансде3иските извештабгтди, деенс го претставуваат тој „јазик“ за комуникација помеѓу актерите во бизнисот, кој треба да е унифициран и со кој може непречено да се одвина бизнис работењето и соработката помеѓу организациите/компаниите.

Денес во ерата на дигитализација и глобализација посебен осврт се дава на пазарната економија каде што функционираат современи облици на деловнхгтни енигфттети кои своите одлуки за работа ги знасноваат на податоците и извештаите. Финансискобгтдрто известување се смета дека е петтиот структурен елемент на смемутководството и е систем кој процесира и обелоденува информации поради што и се смета за темел на ефикасното работење на претпрнистијатијата и истото ја прикажува нивната способност да создаваат добивнуки, нивната финансиско-структуран позиција, паричните текови, промените во капилп0италот, но истовремено дава и придонес на менаџмент процесот во кој се управува со ресурсите. Неговата клучна улога се огледа во давањето на информациска подршка на работењето, како на налционално, така и на меѓународно ниво.

Финансибгтските извештанѕи на деловницете ентнѕлитети на ниво на една земја претставуваат и „слика“ на финансиските текови, стабилноста на условите и актрајтивноста за провлекување на инвестиции, па зато асе смета дека овие извештаи се многу повеќе од само нивна законска обврска да се изработат. Нивната употребна вредност директно се огледа во намалувањето на неизвесноста и ризикот при носењето на деловните одлуки.

Набљудувано долгорочно, без транспарентни финѕтдњњнансикси извештнујаи невозможно е да се постигне ефикасна алокациј ана финансинууските ресурси, ќе се изградата саканите услови за инвестирање, ќе се спрешат можните маупулации и проневери на средства.

Редовните финансиксвтди изссњ2вештаи настануваат како збир на сметковоцењдственото процесирање на деловиите трансакции во рамките напрофесионалната, законската и интерната регулатива на деловните трансакции, како и со почирување на биласните правила. Така, тие претставуваат интегрален опфат на сите активноси на деловните ентитети на адекватен начин. Редовни финанљмисиски изкивештаи се биланмјугсот на скиуостојба, биланувнсот на усејухот и извештаите за деловно-финансиските трансакции на среднјуствата и капиститалот. Овие документи даваат комплетна слика за состојбата на деловниот ентитет и резултатите од работењето во скратена форма. Имодетот, обврkуските и капнутиталот директно се однесуваат на финансиската положба, додека приходите и расходите се диретно се поврзани за финансискврсњите перформанси. Анализата и интерпретацијата на овие извештаи помагаат во ликвидноста, солвентноста, финансиската одржливост и профиталбилноста на деловниот ентите/сумузбјект. Сите деловни активности кои се случиле, се бележат книговосдтвено и на кројот пд деловната година се сумираат во нив. Значи, иако овие документи се форкусирани на претходни настани, тие обезнедуваат квантитативно искажана историја на работење и овозможуваат профлириање на идни перформанси во вид на идни парични текови.

Квалитетот на финанмиух6рсиските извјхуештаи се определува баш во односот на интересите и очекувањата на нивните корисници во смисла на то адали тие ги задоволуваат или не ги задоволуваат нивните потреби. Задоволните корисници се потврда за квалитетот на тие узвештаи. Познавњето на системоѕ како функционираат и како се изготвуваат финансинугските узвештаи во една земја и битен фактор за носење на економски одлуки и проценка на конкуренцијата, но при меѓународните соработки потребна е нивна хармонизација преку усвојување и примена на процесот на MSFI кој во ЕУ започна во 2005г., а денес е современо модифициран согласно отребите на современото бизнис работење. И покрај ова, има и одредени фактори кои сепак иницираат одредени разлики во изработката на овие извештаи во различни земји, а најважни се:

- Карактерор на правниот систем,
- Мачинот на кој стопанстовото се финансира,
- Односот помеѓу дамочното и финансиското сметководстви,

- Статустот на сметководството како професија,
- Степенот на развиеност на сметководствената теорија.

Овие фактори незначи дека мора експлицитно да се причини за разлики, туку истите може да се јават и као последица на разликите во областа на финигфдеансиските извоу8ештаи. Но, сепак постојат начини како тие разлики да се отстранат или барем да се ублажат.

Според законодавството, сметководството примарно е регулирано преку ЗАконот за сметководство, кој по правило е прескриптивен, детален и шроцедурален. Пва значи дека прописите кои се птрактицираат се детални правила, но и правила кои мерат и даваат одредени показатели, а како имструменти на финансиските извештати се билансот на состојба билансот ан успехот и истите се двата најбитни извештаи и истите се меѓусебно органски поврзани.

Самото постоење на контролиран однос помеѓу два ентитета, мешу кои едниот е носител, а другиот е субејкт на контрилоа, од аспект на финансибгфрските озвештаи е многу важно да нивните индивидуални правни форми и облици на организација, станат прашања од секундарно значење. Иено, носителот и субјектот на контрола, односно матицата и најмлку еден нејзин субсидијар, се идентификуваат како единствен економски ентите- групана претпријатја чии извештаи- финансиски, имаат за цел да го окажат имотот, обврските, проходите, расходите, капиталот, а ова значи не само економската, туку истите треба да ја прикажат и правно-формалната смисла.

Но, покрај редовниете финансиски извештаи, претпријатијата во текоот ан својот животен цулкус, во текот на своето работење и постоење со соочуваат со низа ситуации кога поради одредени предвидени, непредевидени, поскаувани иули не поскаувани ситуации мораат да прават одредени промени (да се поделат да се спојат, да се издвојат..) кои проеми се проследени со статусни промени кои пак се рефлектираат во промената на правната форма на субјектот/ентитетот. Сето ова изискува од претрпијатијата да изработата специјанysг6лни/спецнуифични финансиспјтки извцеешати кои се изработуваат согласно потребите, поточно дали истите се за поделба, издвохsвње, приспојувања и слично. Овие извештаи имаат гоема важност во современиот амбиент на пазарната економија каде што постои високо регулиран систем на производство на

финансиски-сметководствени информации за деловните ентитети, нивните активности и реализирани преформанси, како и за промените кои настануваат и врз основа на кои се темели нивното понатамошно работење. Квалитетот и транспарентноста на овие извештаи има битно значење посебно од аспект на сиет активности кои следат после статусните промени, поточно промените во правните форми под кои ќе се продолжи работењето. Јасно е дека вистинската интерпретација на поставените цели на специфичните извештаи претставува и основе предуслов за нивна успешна реализација.

Со оглед на тоа што овој тип на биласни настануваат од различни оправдани причини може да се каже дека истите може да се класифицираат и во групата на индивидуални или збирни-консолидирани (во зависност од бројот на биланси кои с евклучени во неговото изготвување, што пак, зависи од стаустната промена). Индивидуалните биланс е биланс на секое посебно преторијатие/ентитет (во кој се вклучени и бинланс на сосотојба и на успех), каде што се презентирани ставки за секој посебно и искиот дава јасна слика за состојбата на секој, а додека збирните се заеднички на две или повеќе компании кои економски или финансиски меѓусебно се поврзани. Се составуваат така што индивидуалните се собираат и се прикажуваат како збирни. За да може ова да се направи потребно е да структурата, редоследот и имињата на билзнасните поции ви сите извештаи кои се вклучени, да се истоветни. Кога овој услов се задоволи, неговата изработка е едноставна така што се собираат истоветните позиции и истите се искажуваат на таа иста позиција, но сега во збирниот биланс.

Консолидираниот биланс е исто заеднички, но заеднички за оние стопански субјекти кои с еповрзани и кај кои се врши консолидација на:

- Капиталот,
- Побарвувањата и обврските помеѓу поврзаните субјекти-ентитети,
- Меѓу резултатите кои се содржани во залихите и основмните средства кои се набавени од други, исто така, поврзани претпријатија.

Она што е карактеристика за овој вид н абиланс е тоа што се исклучени приходите и расходите кои настануваат врз основа на размената на учиноци помеѓу зависните претпријатија.

Специјалнибгтте-специфмихуични биланси се омие кои се јавуваат во исклучителни ситуации, најчесто само еднаш во животниот циклус на претпријатијата и тука спаѓаат:

1. Бил ханс за оснивање,
2. Билцењанс за промена на правната форма,
3. Билјух7анс за фузија,
4. Би фрсласн за санација,
5. Бј7иланс за разделување-делење,
6. Биуиласн за спојување,
7. Билју8санс за приспојување,
8. Ликвидационен билдњанс,
9. Бикоиланс на ликвидснота,
10. Бибsланс на порамнување и
11. Стечајниот билнуганс.

Во овој магистерски труд беа обработени оние билбsанси кои настануваат и се приенувата кај одредени статсусни промени кои налагаат и проемна ан аправниет фонурми кои често пати се нарекуваат и вонередни извештаи.

Специфичниоте финбsансиски извешхsф6таи/вонредните извештаи (СФИ) како што и погоре беше спомнато се сосотавувата кога има промени-стануттусни, отворање и затворање на стечајна постапка или ликвидација над правниот субјект. Истите се сосотавуваа со стојбата на денот кој претходи на уписот на статсунбата проемна, денот на отварањето, односо затворањето на стечајната/ликвидационата постапка. Овие извешати се изготвуваат и коха имаме бришење на претставништво на странски правен субјект, односно претприемачи кои водат двојно книговодство.

Во случај на статусн апроемна приспојување, СФИ го составува правното лице кое престанува со работење. Во случај на издвојување, она првано лице кое продолжува да постои после статсуната измена, нема обврска да го изготви, според законската регулатива.

При привеременн прекин со работа од страна на претприемачите, се смета дека нема основ за составување на ваквите извештаи.

Стопнаските/правнинsбте субјекти се должни СФИ да ги достават до Це,онтралниот регистабтр, заради нивно објавување, транспарентно на нивната web страна, во рок од 60дена од датумот на билансот. По истекот ан овој законски рок, обврзниците може да го доставуваат овој СФИ најкасно до крајот ан истекот на наредната година во однос на гдогината во кој настанал и во која настанал основот за негово составување.

Наведените извештаи, обврзниците ги доставуваат по пат на „Барање за спефицичен финансиски извештај.“ Содржината на барањето се изготвува според Образците кои се пропишани со подзаконскиет акти за конкретен вид на обврзници и исите ги сочинуваат следниве образци:

- Билансвфрдот ан состојнуба
- Билансвтот на уснуоехот.

Законските обврзнци на овие извештаи не доставуваат пропратна докуменатција со овие СФИ, но определени документи може да се релевантни за постапката на обработка и јавно објавување на конкретното барање, како на пример:

- Доказ за уплата на надохнада: се доставува доколку до моментот на потпишувањето на барањето не е идентификувана уплата,
- Извод од надлежен регистар: доставува обврзница која не се регистрира во регистарот, како доаз за статусната промена или друга некоја, која претставува осноц за составување на СФИ.

Кај начинот ан доставување на СФИ се приемнаува Посебниот информациски систем на централниот регистар, во електронска форма, со одобрување на соодветното барање, потпишан со кфалификуван електронски потпис на законскиот застапник, на начин кој е опишан во Корисничкото упатсво за доставување на специфични- вонредни финансиски извештаи. Ако барањето не е потпишано од страна на законскиот застапник (на пример потписот да е од страна на сметководителот или енкое друго лице на основ полномошно од страна на застапникоти сл.) истот се враќа на обрврзникот по електроснки пат, зардаи исправен потпис.

Кај оние закојбхнски застмиапниви каде постпи ограничување на потписот, непоходно е самото барање да биде потпишано од квалификуван електронски потпис на законски застапник и сопотпсиник. Исклучок е ако сопотписнинкот нема кавалификуван електроснки сертификат, заедно со барањето мора да достави согласнот од законскиот потисник и тао на самата содржина од СФИ. Освен тоа, сите докуменгти кои с еносат мора да се своерачно потпишани од двајцата, а потоа истите да се верификуваат од квалификуваниот електроснки потпис.

За обработка и јавно објавување на СФИ се плаќа определена надохнада во рамкиет на Одлукта за наодхнади за деловни регистрации и други услуги кои ги дава Центарлениот регистар. Во слулај кога се доставува изваштај псоле законскиот рок, надоместокот се зголемува во надоемст за ненавремени доставување. Испрукциите з ато акако да се плати надоместокот, како и следење на статусот наплата, обврзникот го обезбедува с влез на веб страната на Ценѕтрален, на линкот „Статус наплата на барање/инструкции за плаќање“.
Откако ќе се изврши уплатата на надоемстокот се пристапува кон обработка и јавно објавување на СФИ и во слуачј да кога се достави барањето има некој промлем, известувањето за утврдените недостатоци се објавува на интенрет страната во делот Регистар на финансиски извештаји и истиот ден на обврзникот се доставува инфромацијата з атоа на неговата маил адреса која е внесена во барањето за законски застапник и тоа за адресата ан субејектот кој го креилрал корисничкиот налог. Утврдените недостатоци, треа да се корегираат најкасно во рок од 30дена од денот на објавуавњето на известувањето. Во спротивно, СФИ нема да се ззапише во регистарот и нема да се објави јавно, како целосен и сметкодвдстевно точен.

Ако во постаоката с еутврди дека во барањето е внесено како лице одговорно за СФИ давателот ан сметководствените услуги, а, правниот субјект или претприемачот не се запишани во регистарот аватели на вакви услуги, тогаш ЦР не изработув аизвестување за недостатоците, туку веднаш по приемот бара јавно објавување на информацијата дека извештајот не е составен по начин кој е прпишан по закон и дека не може да се објаву јавно. На ист налин се постапува и во случаите кога СФИ се достават во хартиен облик, кога ЦР само јавно ќе ја објави информацијата дека истиот е доставен спротивно закосните прописи. Во анведените случаи на обврзникот му се досатвува допис за неможнос на обработка на тој извештај.

Комплетен и сметкододствено точен СФИ се запишува во Регисетрот и јавно с еобјавува на интернет страната, како таков, заеднос о потврдата за јавно објавување. Псоле тоа, обврзниците може да поднесат барање за замена на СФИ.

Ако СФИ јавно се објави како нецелосен и сметоводствено неточен или се објави со информации дека извештајот не е транспарентен (јавно објавен) после неисплатената надохнада за неогово јавно објавsвање, тој што го доставува има можност да креира и да поднеси ново барање во кое ќе го образложи наинот на кој ќе го достави тој извештај.

И, она што за крај може да се заклучи е фактот дека денес, во турбулентно време на пазарна економија и водење на бизнис, каде се појака е конкуренцијата, па и како последиц ана економската криза која го зафати светот, добар дел од комоаниите се соочија со ситуации поради кои мора ада вршат стстусни промени, и со тоа ада ја менуваат својата правна фрома за што и се изработуваат ови е СФИ. За жал, ковид кризата, г зема својот данок во економијата, и ако некои од компаниите во светот се борат за опстанок, добар дел зганснаа или изврши промени. Што и да се случило со нив истит еги применуваат СФИ каде што ја прикажуваат својата состојба и даваат информации за себе.

КОРИСТЕНа

1. Alexander, D.& Nones, C.(2017): Financial Accounting, third edition, Essex: Persona Education Limited,
2. Averyanova, O., Alekseeva, E. (2019): Business “Spliting” as a Way for Business Entity to retain its Leading Postinions on the Market, Thrd International Conference on Social, Economic and Academic Leadership (pp.127-131) Yogyakarta,
3. Bahr, G., Ficher, W. & List, S.(2016): Buchfuhrnung und Jahresabaschluss (Racunovostvo I finansijski izvetsaji), Springer Gabler,
4. Bajraktarevic, L., Jovic Z.(2018): Poslovne finansije, Beograd, Univerzitet Singidunum,
5. Baum, A., mackmin, D.%Nunnington, N.(2017): Prihodovni pristup kod procene nekretina, Beogrda: Magnus,
6. Bensadon, D.(2015): The adoption of an accounting innovation in France: The case of sonsolidated finansial stattements at Pechiney, Accounting history, 20 930, pp.288-399,
7. Combaross, J.(20140: Accounting and financial audit harmonization in the European Union, European Accounting Review, 9 (4), pp.643- 654,
8. DePamphils, D.(2018): mergers, acquisitions and other restricting activities, 9th edition, London: Elsevier,
9. Dzordzevic, S., Mitic., N.(2019): Specificnosti racunovodstvenog tretmana poslovnih kombinacija (spajanja), Poslona ekonomija, 13 (2).
10. Jeremic, N., Bogdanovic, J.(2016): Uticaj sticanja novih I otudzenja postojecih preduzeca na isradu konsolidiranih finansishih izvestaja, Beograd,
11. Knezevic, G.(2017): Analzia finansiskih izvestaja, 2-go izdanje, Beograd,
12. Krimpmann, A.(2015): Principles of Group Accounting under IFRS, Cornwall, Uk: Wiley,
13. Milojevic, I.(2019): Accounting Consolidation of the balance by the Acquisition Method, Economic of ASgriculture, 2 (1), pp. 237-251,
14. Mizirkovic, V., Kljaic, M.(2020): Corpoate tax reporting: Effective tax rate of Serbian public entities, International Scientific Conference FINIZ, pp.39-45, Belgrade,
15. Mizarkovic, V., Stanisic, N.(20160: Revistinig fair value accounting as a Magnifier of financial crises, Beograd,
16. Mizarkovic, V.(2012): Komparativna analzia ekonomskih aspekta stecaja, Doktorska disertacija, Univerzitet Singidunum,

17. Nikodijevic, M.(2013): Obaveza sastavljanja kosolidovanih finansiskih izvestaja, Ekonomski izazovi, 2 (4), str.112-123,
18. Obradovic, Z.(2013): Uticaj vlasnistva na kvalitet finansijskih izvestaja I korporativnog upravljanja, Univerziete u istocnom sarajevu, Filozofski fakultetk pale
19. Petrovic, Z.(2020): Finansijsko izvestavanje, Beograd,
20. Petrovic, Z., stanisic, N.(2018): Racunovodstvo, Beograd,
21. Pokrajcic, D.(2010): Ekonomika preduzeca, principi I siljevi, Ekonomski fakultet, Beograd,
22. Rajanovic, L., Cico, S.(2019): Unapred pripremljen plan reorganizacije kako nacin kao nacin resavanja likvidnosti preduzeca, Beograd, Institut za ekonomiku poljoprirede,
23. Rankovic, J.(2018): Specijalni bilansi, Beograd: Proinkom,
24. Rankovic, J.(2015): teorija bilansa, Beograd: centar za izdavacku delatnost Ekonomskog fakulteta,
25. RGZ.(2017): Klasifikacija delatnosti, Beograd,
26. Samuelson, P., Nordhaus, W.(2019): Ecoomics, New York, McGraw- hill,
27. Sekerez, V.(2019): Separatni finansiski izvestaji, Ekonomske ideje I praksa, 34 (1), str.33-48,
28. Stanisic, N., Mizdrakovic, V.(2013): Corporate bankruptcy Prediction in RS, Industrija 41 (4), str. 145-159,
29. Sarkic- Jovanovic, K.(2014): Specijalni bilansi, Beograd, Ekonomski fakultet,
30. Snegota, D.(2014): Informaciona moc bilansa spajanja u funkciji shvatanja znacaj I primena pravila bilansiranja, Acta Economica, 12 (20), str.191-211,
31. Tegova, A.(2020): European Business valuation Standards, London,
32. Vasiljevc, M.(2010): Korporativno upravljanje: pravne aspekte, Pravni fakultet Beograd,
33. Tica, N., Zekic, V.(2019): POresko konsolidovanje, Agroekonomika, 48 (85), str.75-82,
34. Vasiljevic, M. (2017): Poslovno pravo: Trgovinsko I prirvredno pravo, Beograd, savremena administracija,
35. Vasiljevic, M.(2014): Skica za filozofiju stecajnog prava, III konferencija odbora pristupajucih zemalja INSOL Europe, Beograd, str. 18-22,
36. Vunakdinovic, P.(2012): Investicije, Beograd,

37. Walkerm R.(2016): Consolidated Statements: A history and analysis, Sidney: Sidney University Press,
38. WBG.(202): Doing Business, Novi Sad,
39. White, M.(2011): Bankruptcy and Small Business, regulation, 24 (20), str.18-29,
40. Whitredd, G.(2016): The evaluation of consolidated financial reporting in Australia, Abacus, 22 (2), pp. 103-120,
41. WingClips (2019): The Great Depression- Movie clip from Seabiscuit, Barselona,
42. Witek- Crabb, A.(2019): Business Growth Versus Organizational Development Reflected in Strategic Management of Polish Small, medium and large Enterprises, 10th International Strategic management conference,
43. Zanger, C.(2011): Unternehmenskrisen und Produktenwicklung , Zeitchrift fur Betrieswirtschaft, pp.981=1006,
44. Zivkovski, I.(2019): Promena pravne forme privrednog drustva, Advokatska kancelarija, 37 (1), str. 27-32,